

Utjecaj migracija na demografsku strukturu Engleske

Sinković, Martin

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:686883>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Martin Sinković

Utjecaj migracija na demografsku strukturu Engleske

Diplomski rad

**Zagreb
2021.**

**Zagreb
2021.**

Martin Sinković

Utjecaj migracija na demografsku strukturu Engleske

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistra geografije

**Zagreb
2021.**

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: istraživački (Geografski informacijski sustavi)* na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. dr. sc. Dubravke Spevec.

**Zagreb
2021.**

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Utjecaj migracija na demografsku strukturu Engleske

Martin Sinković

Izvadak: Bogata kolonijalna prošlost Ujedinjenog Kraljevstva uvelike je utjecala na demografsku strukturu kakva je danas prisutna u Engleskoj. Šarolika etnička, religijska i socijalna struktura stanovništva danas su realnost u Engleskoj. Koristeći se relevantnim statističkim metodama, GIS alatima te znanstvenom i stručnom literaturom analizirat će se promjena strukture kroz vrijeme, prostorni razmještaj pojedinih skupina stanovništva te utjecaj istog na prostor. Također, u radu će biti analizirane međusobne povezanosti pojedinih struktura stanovništva. Podaci koji će se koristiti u ovome radu dostupni su na službenoj stranici Zavoda za statistiku Ujedinjenog Kraljevstva, i to u statističko-tabličnom obliku, ali također i u prostornom obliku za rad u GIS-u. Cilj rada je doći do zaključaka o utjecaju migracija na ukupnu demografsku sliku istraživanog prostora, ali i promjeni u prostornoj i demografskoj strukturi gradova i možebitnoj društvenoj problematici.

52 stranice, 30 grafičkih priloga, 14 tablica, 58 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: demografska analiza, migracije, Engleska, GIS, sastav stanovništva

Voditelj: doc. dr. sc. Dubravka Spevec

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Dubravka Spevec
doc. dr. sc. Vedran Prelogović
doc. dr. sc. Ivan Zupanc

Tema prihvaćena: 13. 2. 2020.

Rad prihvaćen: 9. 9. 2021.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

The impact of migration on the demographic structure of England

Martin Sinković

Abstract: Rich colonial past of the United Kingdom has greatly influenced the present demographic structure of England. Ethnic, religious and social diversity are the main characteristics of today's population of England. Using relevant statistical methods, GIS tools, as well as scientific literature, the Master Thesis seeks to analyse the change of structure through time, spatial distribution of certain population groups and its impact on the area. Furthermore, the Thesis analyses correlations between different structures of population. The data used in the Thesis is available on the Office for National Statistics (ONS) website, both in statistical and tabular form, as well as in spatial form that can be analysed using GIS tools. The present Thesis aims to reach conclusions regarding the impact of migrations on the overall demographic state of the analysed area, as well as regarding the change in the spatial and demographic structure of cities and possible social issues arising from migrations.

52 pages, 30 figures, 14 tables, 58 references; original in Croatian

Keywords: demographic analysis, migrations, England, GIS, composition of population

Supervisor: Dubravka Spevec, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Dubravka Spevec, PhD, Assistant Professor
Vedran Prelogović, PhD, Assistant Professor
Ivan Zupanc, PhD, Assistant Professor

Thesis title accepted: 13/02/2020

Thesis accepted: 09/09/2021

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Prostorni i vremenski obuhvat istraživanja	2
2.1. Prostorni obuhvat istraživanja	2
2.2. Vremenski obuhvat istraživanja	5
3. Predmet i ciljevi istraživanja	6
3.1. Osnovne hipoteze	6
3.2. Metodologija istraživanja	6
4. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	8
5. Broj i prostorni razmještaj stanovništva Engleske	9
5.1. Udio urbanog i ruralnog stanovništva	12
5.2. Gustoća naseljenosti	14
6. Kretanje broja stanovnika.....	17
6.1. Opće (ukupno) kretanje stanovništva	17
6.2. Prirodno kretanje stanovništva	21
7. Migracije stanovništva.....	26
7.1. Povijest migracija na istraživanom području.....	26
7.2. Analiza migracijskih kretanja.....	29
8. Osnovne strukture stanovništva.....	36
8.1. Sastav stanovništva prema spolu i dobi.....	36
8.1.1 Sastav stanovništva prema spolu	37
8.1.2. Sastav stanovništva prema dobi.....	37
8.2. Društveno-gospodarski sastav	41
8.2.1. Sastav stanovništva prema ekonomskoj aktivnosti	41
8.3. Kulturno-antropološki sastav.....	42

8.3.1. Rasa	42
8.3.2. Zemlja rođenja	45
9. Projekcija kretanja stanovništva	49
10. Zaključak	52
Literatura	53
Izvori.....	56
PRILOZI.....	VII
Popis grafičkih priloga.....	VII
Popis tablica.....	IX

1. Uvod

Ujedinjeno Kraljevstvo država je s raznolikim etničkim, vjerskim i nacionalnim skupinama te je kao takva vrlo dobar primjer za demografsku analizu. Demografska analiza omogućuje uvid u procese, sadržaje i odnose promatranog prostora, te problematika i djelovanja samog stanovništva na tome prostoru (Šterc, 2015).

Zbog svoje imperijalne i kolonijalne prošlosti Ujedinjeno Kraljevstvo s posebnim naglaskom na Englesku kao političkim, ekonomskim i društvenim središtem, vrlo je pogodno područje za demografsku analizu zbog toga što demografska slika određenog područja precizno određuje učinke ekonomskih, socijalnih, obrazovnih, zdravstvenih i drugih djelatnosti, ali i opće pretpostavke budućeg razvoja tog područja (Wertheimer-Baletić, 2017).

Upravo zbog gore navedenih specifičnosti, ovo područje karakterizira visoka stopa migracija (viša stopa imigracije od emigracije) koja uvelike oblikuje demografsku, ali i socijalnu strukturu ovog prostora. Također, u današnjem svijetu migracije u razvijene zemlje su u porastu, te budućnost i ovog prostora je usko povezana s migracijama koje slijede u budućim godinama i desetljećima. Jedna od demografskih sastavnica je i socijalna struktura stanovništva te je izazov u državi s tako raznolikim etničkim, religijskim i nacionalnim strukturama stanovništva ujedno održavati i kvalitetu života visokom, a pritom potencijalnu getoizaciju i segregaciju stanovništva održavati na niskim razinama.

2. Prostorni i vremenski obuhvat istraživanja

2.1. Prostorni obuhvat istraživanja

Prostorni obuhvat istraživanja odnosi se na područje Engleske koja je dio Ujedinjenog Kraljevstva. Ujedinjeno Kraljevstvo ustavna je monarhija koja se sastoji od 4 države – Engleske, Škotske, Walesa i Sjeverne Irske (Đurman, 2015).

Ujedinjeno Kraljevstvo sastoji se od otoka Velika Britanija na kojemu se nalaze Engleska, Škotska i Wales, i sjeveroistočnog dijela otoka Irska na kojemu se nalazi Sjeverna Irska te od ostalih manjih otoka koji zajedno s otokom Velika Britanija i Irska čine Britansko otočje (sl. 1).

Sl. 1. Administrativno-teritorijalni ustroj Ujedinjenog Kraljevstva

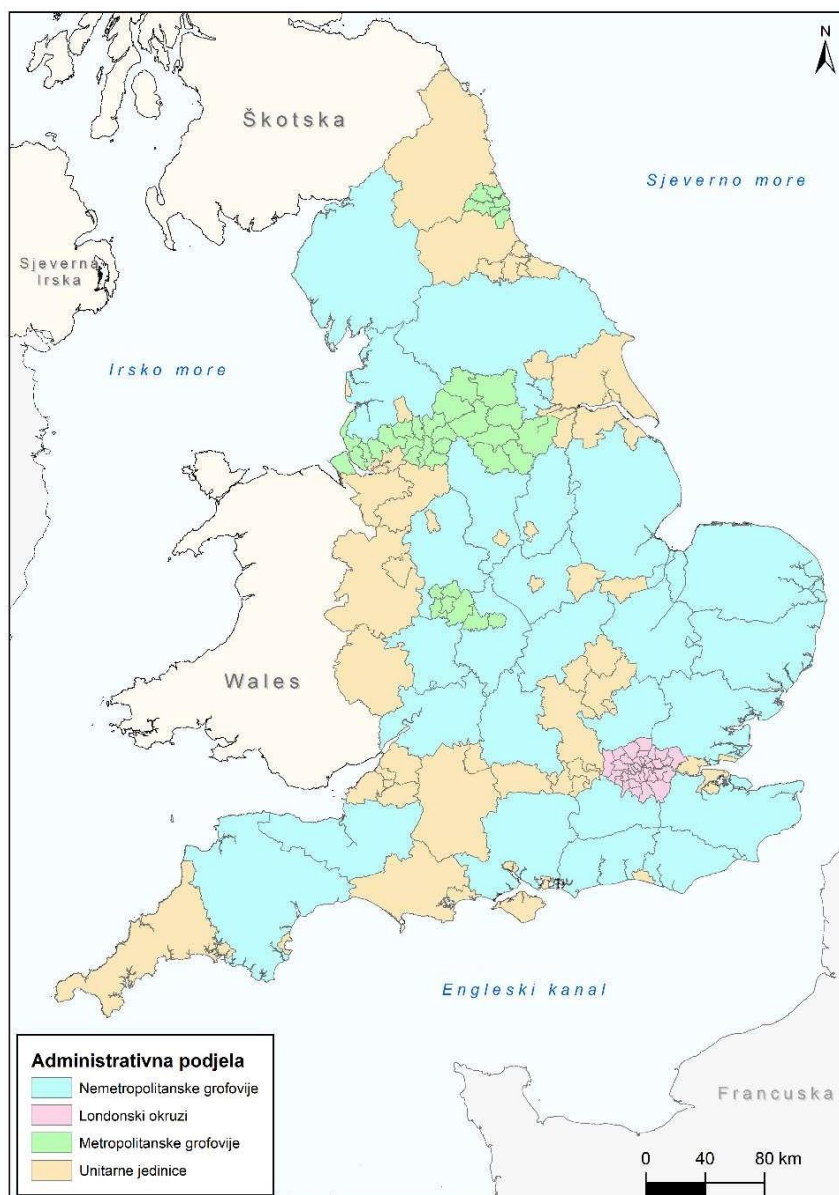
Izvor: Office for National Statistics, 2018

Nadalje, Engleska je podijeljena na administrativna područja i na ne-administrativna ceremonijalna područja. Za potrebe rada biti će korištena samo administrativna područja. Najviša razina podjele unutar Engleske jest podjela na 9 regija (sl. 2a). Za vrijeme dok je Engleska kao dio Ujedinjenog Kraljevstva bila dio Europske unije, Eurostat je koristio te regije za razgraničenje regija Nomenklature teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS 1).

Sl. 2a. Administrativna podjela Engleske na regije

Izvor: Office for National Statistics, 2020a

Sl. 2b. Administrativna podjela Engleske na nižoj razini

Izvor: Office for National Statistics, 2020b

Na lokalnoj razini, Engleska je podijeljena u četiri kategorije: 25 nemetropolitanskih grofovija (engl. *county*), 5 metropolitanskih grofovija (engl. *metropolitan district*), 58 unitarnih jedinica (engl. *unitary authority*) i na londonske okruge. Na nižoj razini metropolitanske grofovije dijele se na okruge (engl. *borough*) (The National Archives, n.d.) (sl. 2b).

Osim administrativne podjele, u ovome radu bit će korištena i klasifikacija prostora napravljena za potrebe Popisa stanovništva od strane ONS-a (Ured za državnu statistiku, engl. *Office for National Statistics*). Glavna prostorna čestica koja se koristi u svrhu Popisa stanovništva naziva se Output Area (OA) koja je ujedno i osnovna prostorna jedinica za

objavljivanje podataka Popisa. Kreirane su od grupa poštanskih brojeva susjednih jedinica te imaju sličan broj stanovnika i slične socijalne karakteristike. Također, izbjegnuto je miješanje urbanih i ruralnih čestica (poštanskih brojeva) koliko je god to bilo moguće (Census geography, n.d.).

Čestice veće od OA, a koje su njihov sastavni dio, su SOA (Super Output Area) koje su osmišljene radi bolje analize manjih područja. Dije se na LSOA (Lower Layer Super Output Area) i MSOA (Middle Layer Super Output Area). I jedne i druge su određene brojem stanovnika i brojem kućanstava (tab. 1).

Tab. 1. Klasifikacija čestica korištenih u Popisu stanovništva

Kategorija	Min. stanovnika	Max. stanovnika	Min. kućanstava	Max. kućanstava	Broj čestica (Engleska)
OA	100	-	40	-	181 408
LSOA	1 000	3 000	400	1 200	32 844
MSOA	5 000	15 000	2 000	6 000	6 791

Izvor: Census geography, n.d.

Prostorni obuhvat u ovome radu bit će baziran na Engleskoj, ali će se u statističkim analizama ponekad zbog kompleksnosti statističkih podataka i neodvojenosti prikazivati područje cijelog Ujedinjenog Kraljevstva.

Podaci će biti analizirani i na razini regije, ali i na razinama manjih prostornih jedinica kako bi se analizirale prostorne specifičnosti.

2.2. Vremenski obuhvat istraživanja

Iako se migracije protežu kroz cijelu prošlost odabranog područja, ovaj rad bit će baziran na suvremenom razdoblju nakon 2000-ih godina, uzevši u obzir popise stanovništva koji su bili 2001. i 2011. godine. Upravo u tom razdoblju migracije su bile najintenzivnije, ponajviše zbog dva čimbenika – poticanje migracija iz Indije i Pakistana te proširivanje Europske unije i ulazak istočnoeuropskih zemalja u istu (Hodgson, 2017).

3. Predmet i ciljevi istraživanja

Predmet istraživanja jest prikaz i analiza suvremenih demografskih procesa odabranog područja s posebnim naglaskom na migracije i njihov utjecaj na ukupnu demografsku strukturu. Demografski procesi analizirani su kroz broj, razmještaj i gustoću stanovništva, migracije, kretanje stanovništva te su prikazane i analizirane strukture stanovništva te njihov međuodnos s migracijskim kretanjima. Naposljetku, analizirani su i prikazani migracijski trendovi, utjecaji migracija te projekcije za budućnost.

Ciljevi istraživanja su na temelju dostupnih statističkih podataka i literature, te uz njihovu obradu i analizu, utvrditi utjecaj migracija na strukturu stanovništva te kako migracije utječu na demografske trendove i procese na istraživanom prostoru. Također, cilj istraživanja je kartografski vizualizirati sve procese i strukture te tako istaknuti prostorni značaj procesa koji „samom statistikom“ nisu vidljivi.

3.1. Osnovne hipoteze

Na temelju pročitane relevantne stručne i znanstvene literature, stečenog znanja te sukladno ciljevima istraživanja u ovome radu je postavljeno nekoliko osnovnih hipoteza:

(H1) Pozitivni migracijski saldo važan je čimbenik u ukupnom rastu stanovništva Engleske.

(H2) Značajna imigracija dovela je do diverzifikacije struktura stanovništva (etničke, religijske, nacionalne).

(H3) Imigranti sličnih etničkih i nacionalnih struktura grupiraju se na određenim prostorima gradova.

(H4) U budućnosti će imigracija u Englesku imati jak intenzitet.

3.2. Metodologija istraživanja

Za potrebe ovoga rada obrađena je stručna i znanstvena literatura na temu migracija i demografije Engleske i Ujedinjenog Kraljevstva. Prikupljeni su i pročitani brojni članci i podaci putem internetskih izvora te je pomoću njih stečeno neophodno znanje za izradu ovog rada. Statistički podaci dobiveni su većinom od Ureda za državnu statistiku Engleske (engl. *Office for National Statistics (ONS)*). Podaci su objavljeni u kvartarnim, polugodišnjim i godišnjim publikacijama, ali su skupno zabilježeni u vrlo pristupačnim bazama podataka. Podaci su obrađeni i analizirani putem statističkih, grafičkih i demografskih metoda te prikazani putem Microsoft Excela. Analiza prikupljenih statističkih i prostornih podataka, kao i njihova vizualizacija u vidu tematskih koropletnih karata

odrađena je uz pomoć aplikacija i ekstenzija programa ArcGIS 10.5.1. i QGIS 3.16.10. Također, za doradu te uređivanje grafičkih datoteka korišten je program GIMP 2.10.

4. Pregled dosadašnjih istraživanja

U izradi ovog rada pretežno je korištena literatura koja se bavi demografskom problematikom i migracijama na području Ujedinjenog Kraljevstva, ali također i na području Engleske ili pojedinačnih gradova. Jeffries (2005) je napravio analizu i kratki povijesni presjek razvoja stanovništva i procesa u Ujedinjenom Kraljevstvu. Povijesnim kontekstom također se bavi i Hinde (2003) koji opisuje povijest stanovništva Engleske nakon 10. stoljeća. Također, Coleman i Salt (1992) se u svojoj knjizi bavi opisivanjem obrazaca, procesa i trendova u populacijskom kretanju UK-a kroz povijest.

Coleman (1995) se bavi utjecajem migracija na demografske i socioekonomske strukture UK-a i Europe općenito, dok Lomax i suradnici (2019) opisuju utjecaj međunarodnih migracija na etničku strukturu Ujedinjenog Kraljevstva. Nadalje, Coleman (2010) se bavi i projekcijama stanovništva etničkih manjina i njihovog utjecaja na ukupno stanovništvo Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju 2006. – 2056. godine. Penn (2000) istražuje i predviđa utjecaj migracija na britansko društvo do 2025. godine.

Simpson (2004) istražuje rasnu segregaciju uzrokovanu migracijama u engleskim gradovima, dok Simpson i Finney (2009) analiziraju prostornu rasprostranjenost i utjecaje pojedinih etničkih skupina na prostor. Sturgis i suradnici (2014) se bave prostornom analizom dviju londonskih gradskih četvrti u kontekstu etničkih skupina koje tamo obitavaju.

Ediev i suradnici (2013) bave se projekcijama stanovništva u državama s visokom stopom migracija, dok Hodgson (2017) u svojoj knjizi istražuje uzroke, posljedice i projekcije povećanja broja stanovnika u Ujedinjenom Kraljevstvu.

5. Broj i prostorni razmještaj stanovništva Engleske

Mnogi čimbenici utječu na razmještaj stanovništva, a mogu se podijeliti u nekoliko skupina: geografski (reljef, klima, prirodni resursi), demografski (broj stanovnika, migracije, stope rodnosti i smrtnosti), gospodarski (djelatnosti stanovništva), politički (način upravljanja), društveni (struktura stanovništva i običaji stanovništva) i drugi (Nejašmić i Toskić, 2000). Na promjene u broju, razmještaju i sastavu stanovništva utječu vanjski faktori poput prirodnih katastrofa (potresi, poplave, erupcije, itd.), gospodarske krize, ratovi, epidemije i pošasti koje se mogu pojaviti na nekome području koji potom pokreću migracije stanovništva iz jednog (emitivno) prema drugome (receptivno) području (Nejašmić, 2005).

Područje Engleske naseljeno je već od prapovijesnih vremena, a kontinuirano je naseljeno ljudima od prije 13 000 godina. Jedni od prvih modernih plemena na ovome području bili su Briti, koji su bili domorodačko keltsko pleme koje je obitavalo na otoku prije dolaska rimskih i anglosaksonskih osvajača. Upravo se Anglosaksonci smatraju pretečom modernim Englezima, a uveli su i staroengleski jezik koji se smatra bazom modernog engleskog jezika. Za vrijeme Anglosaksonaca, ujedinjenjem raznih anglosaksonskih kraljevina, polovicom 10. stoljeća osnovana je Kraljevina Engleska koja se u 18. stoljeću ujedinila sa Škotskom te je nastalo Ujedinjeno Kraljevstvo (Roberts i dr., 2014).

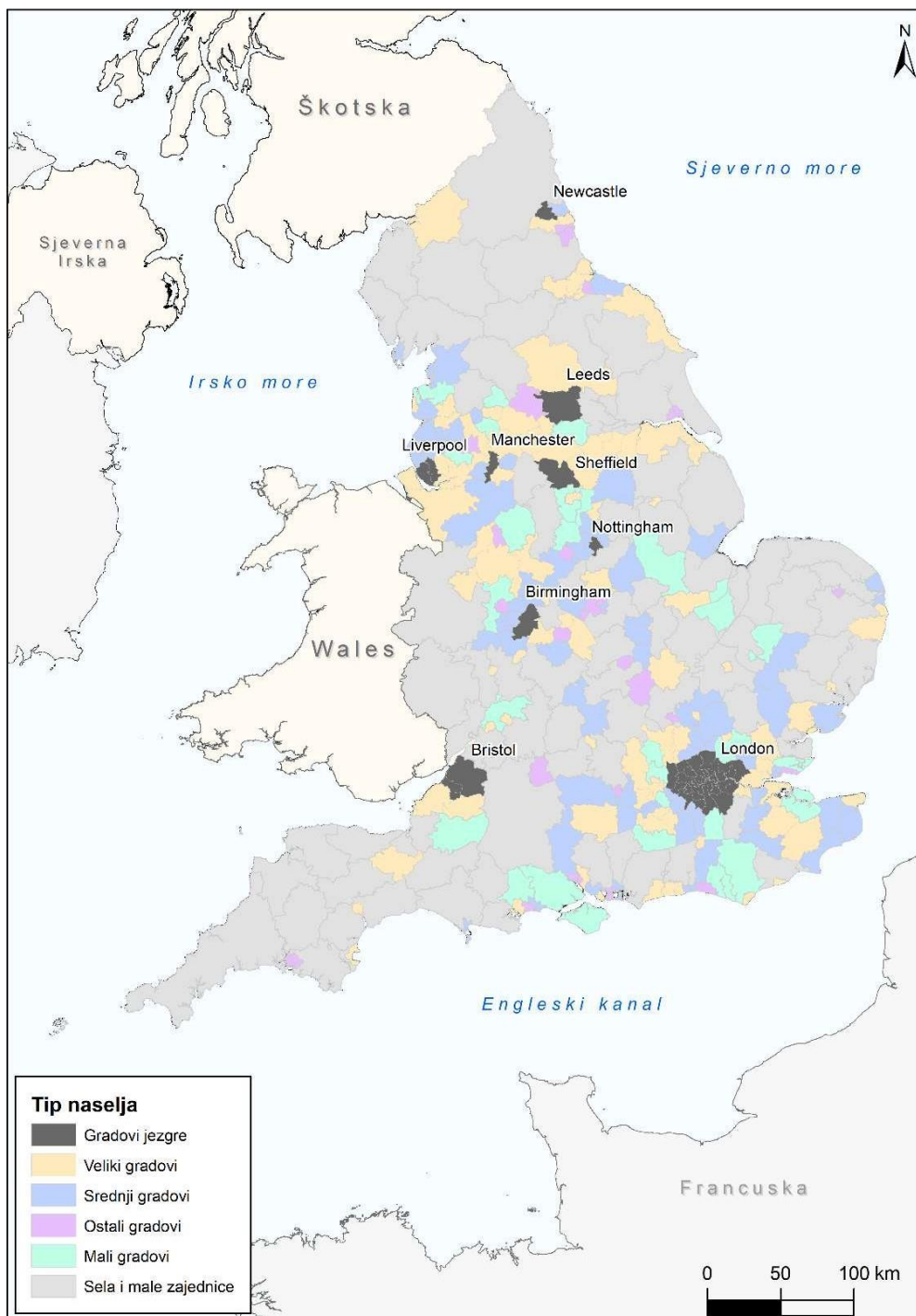
Prema klasifikaciji organizacije Centre for Towns (Centar za gradove), sva naselja u Engleskoj klasificirana su u 6 kategorija kao što je navedeno u tab. 2.

Tab. 2. Tipovi naselja u Ujedinjenom Kraljevstvu

Tip	Kategorija	Broj
Core Cities (gradovi jezgre)	12 najvećih populacijskih i ekonomskih centara	12
Other Cities (ostali gradovi)	$\geq 175\ 000$	24
Large Towns (veliki gradovi)	60 000 – 174 999	119
Medium Towns (srednji gradovi)	25 000 – 59 999	270
Small Towns (mali gradovi)	7 500 – 24 999	674
Villages and small communities (sela i male zajednice)	$< 7\ 500$	6116

Izvor: Centre for Towns, 2019.

Gore navedeni podaci odnose se na područje cijelog Ujedinjenog Kraljevstva, dok se u Engleskoj nalazi 9 od 12 gradova jezgre i 22 od 24 velika grada (sl. 3).

Sl. 3. Tipovi naselja u Engleskoj

Izvor: Centre for Towns, 2019 prema Office for National Statistics, 2020b

Glavna populacijska središta u Engleskoj su 9 gradova jezgre – London, Bristol, Birmingham, Nottingham, Sheffield, Leeds, Manchester, Liverpool i Newcastle. Prema karti (sl. 3) možemo zaključiti kako se ostali – veliki, srednji i mali gradovi svi nalaze u okolici gradova jezgre.

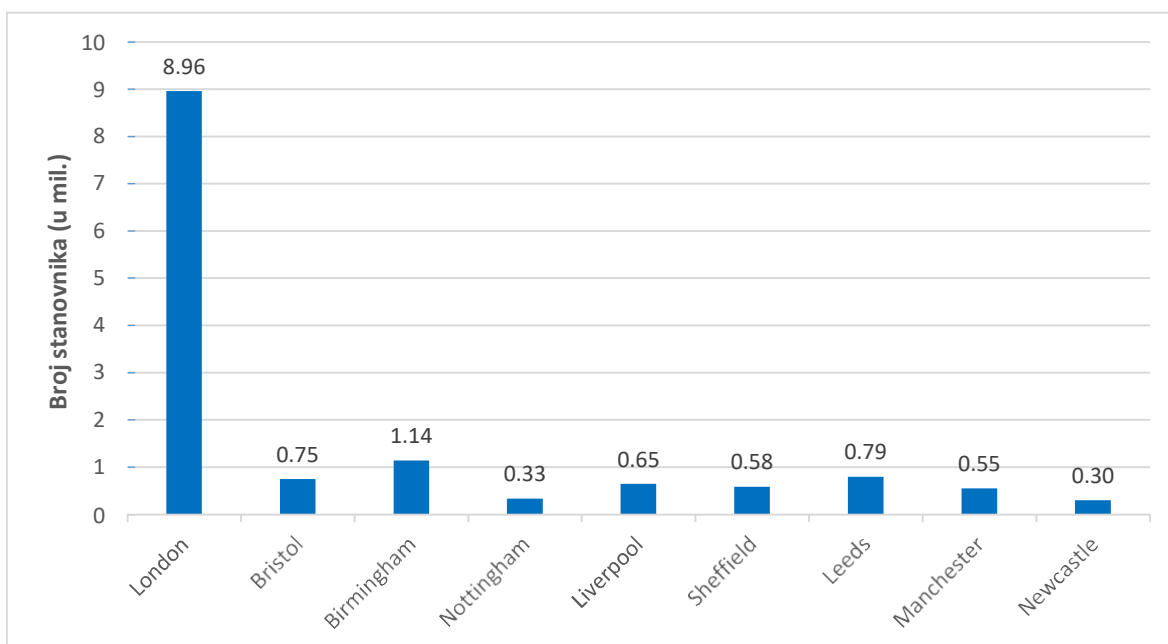
Tab 3. Broj stanovnika prema klasifikaciji naselja 2019. godine

Tip	Broj stanovnika	Udio (%)
Core Cities (gradovi jezgre)	14 158 448	24,3
Large Towns (veliki gradovi)	14 394 023	24,7
Medium Towns (srednji gradovi)	8 928 785	15,3
Other Cities (ostali gradovi)	5 933 891	10,2
Small Towns (mali gradovi)	4 434 534	7,5
Villages and small communities (sela i male zajednice)	10 531 536	18,0
Ukupno	58 381 217	100,0

Izvor: Centre for Towns, 2019.

Čak 50 % stanovništva živi u gradovima jezgre i velikim gradovima, a 60 % stanovništva u gradovima s više od 60 000 stanovnika što ovu zemlju čini iznimno urbaniziranom (tab. 3). Upravo su ta naselja najpogodnija za naseljavanje imigranata koji dolaze u Englesku.

Sa skoro 9 milijuna stanovnika (8 961 989, 2019.) London je najveći grad u Engleskoj, s čak 8 puta više stanovnika od drugog najmnogoljudnijeg grada Birminghama (1 141 816). Preko pola milijuna stanovnika imaju Leeds, Bristol, Liverpool i Manchester, dok Nottingham i Newcastle imaju nešto više od 300 000 stanovnika (sl. 4).

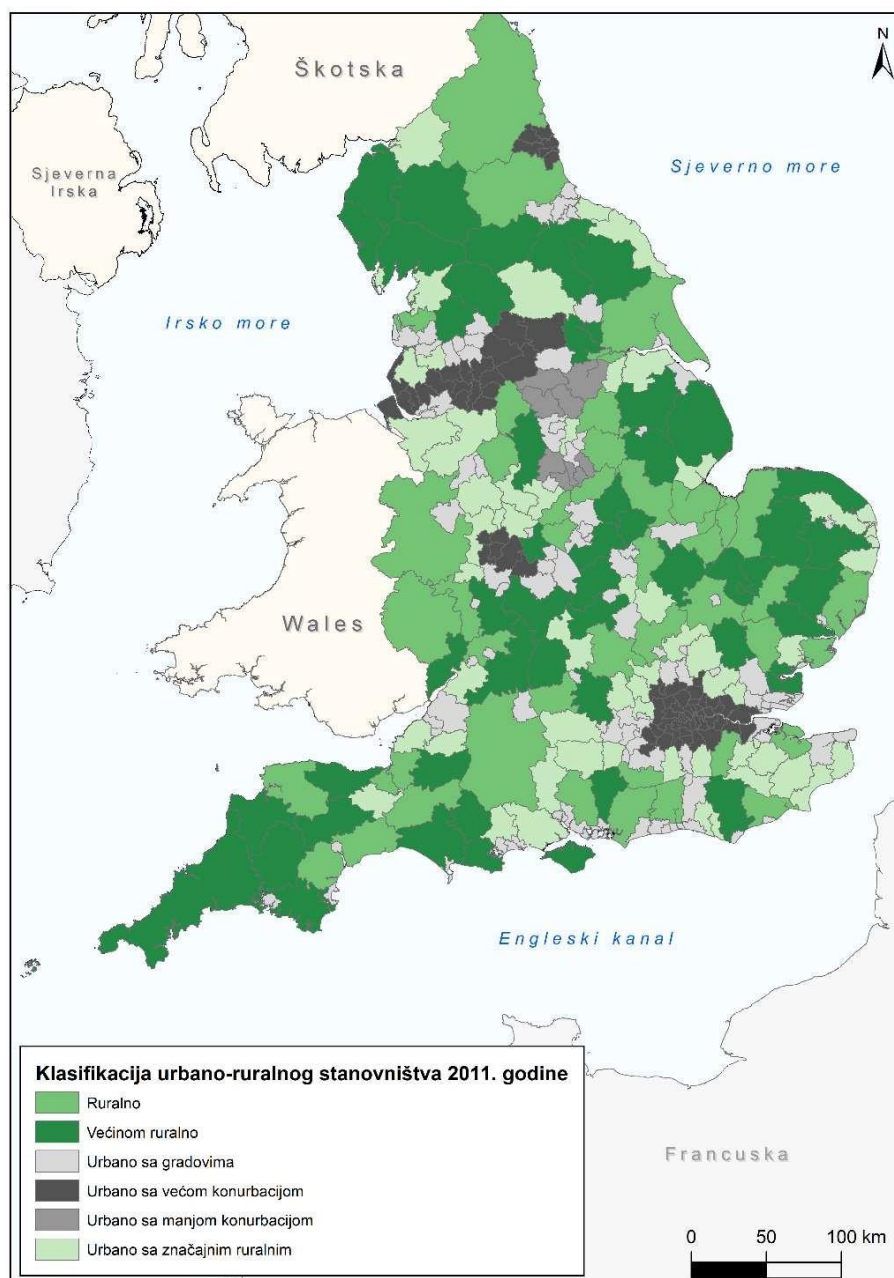

Sl. 4. Najveći gradovi u Engleskoj prema broju stanovnika 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2020c

5.1. Udio urbanog i ruralnog stanovništva

Uzevši u obzir da veliki broj stanovnika živi u najvećim gradovima, dolazi se do zaključka da veliki dio Engleske pripada urbanom području. Na sl. 5 najbolje možemo vidjeti prostornu raspodjelu urbanih i ruralnih područja istraživanog prostora.

Sl. 5. Klasifikacija urbano-ruralnog stanovništva Engleske 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2016.

Područja urbanog i ruralnog stanovništava uvelike se preklapaju s tipovima naselja sa sl. 3. Primjećuje se da područja pod kategorijama „urbano s većom konurbacijom“ i „urbano s manjom konurbacijom“ odgovaraju gradovima jezgre. Pretežito urbana naselja imaju 66,1 % ukupnog stanovništva Engleske, dok s „urbanim sa značajnim ruralnim“ čine oko 80 % ukupnog stanovništva što Englesku svrstava pod jako urbanizirane zemlje.

Nadalje, pretežno ruralna područja odgovaraju kategoriji „sela i manje zajednice“ prema klasifikaciji naselja te u njima živi oko 20 % populacije (tab. 4).

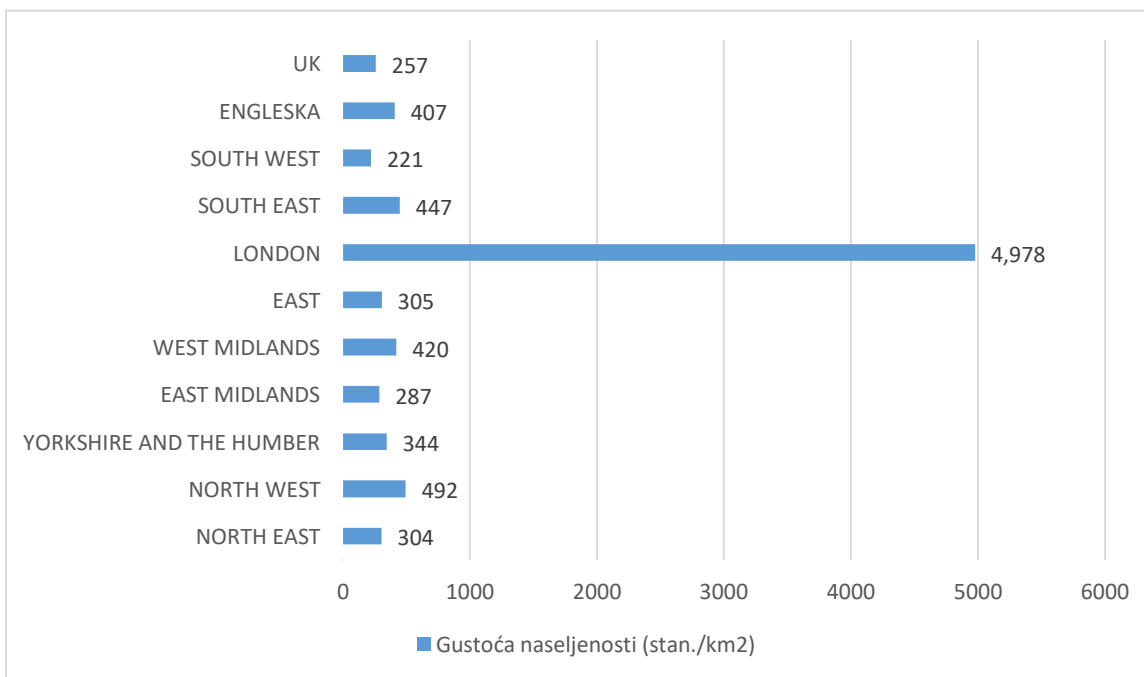
Tab. 4. Stanovništvo Engleske prema urbanim i ruralnim kategorijama 2019. godine

Kategorija	Broj stanovnika	Udio (%)
Pretežno ruralno	11 057 745	20,9
Ruralno	6 334 700	11,9
Većinom ruralno	4 723 045	8,9
Urbano sa značajnim ruralnim	6 898 341	13,0
Pretežno urbano	35 056 370	66,1
Urbano s gradovima	14 078 134	26,6
Urbano s manjom konurbacijom	2 106 701	4,0
Urbano s većom konurbacijom	18 871 535	35,6
Ukupno	53 012 456	100,0

Izvor: Office for National Statistics, 2016.

5.2. Gustoća naseljenosti

Površina Engleske iznosi 130 279 km² te sa svojih 53 012 456 stanovnika ima gustoću naseljenosti od 407 stan./km² (Office for National Statistics, 2019). To je svrstava na četvrto mjesto u Europi po gustoći naseljenosti nakon mikrodržava Monaka (19 083 stan./km²) i San Marina (563 stan./km²) te Nizozemske (512 stan./km²) (World Bank, 2018).

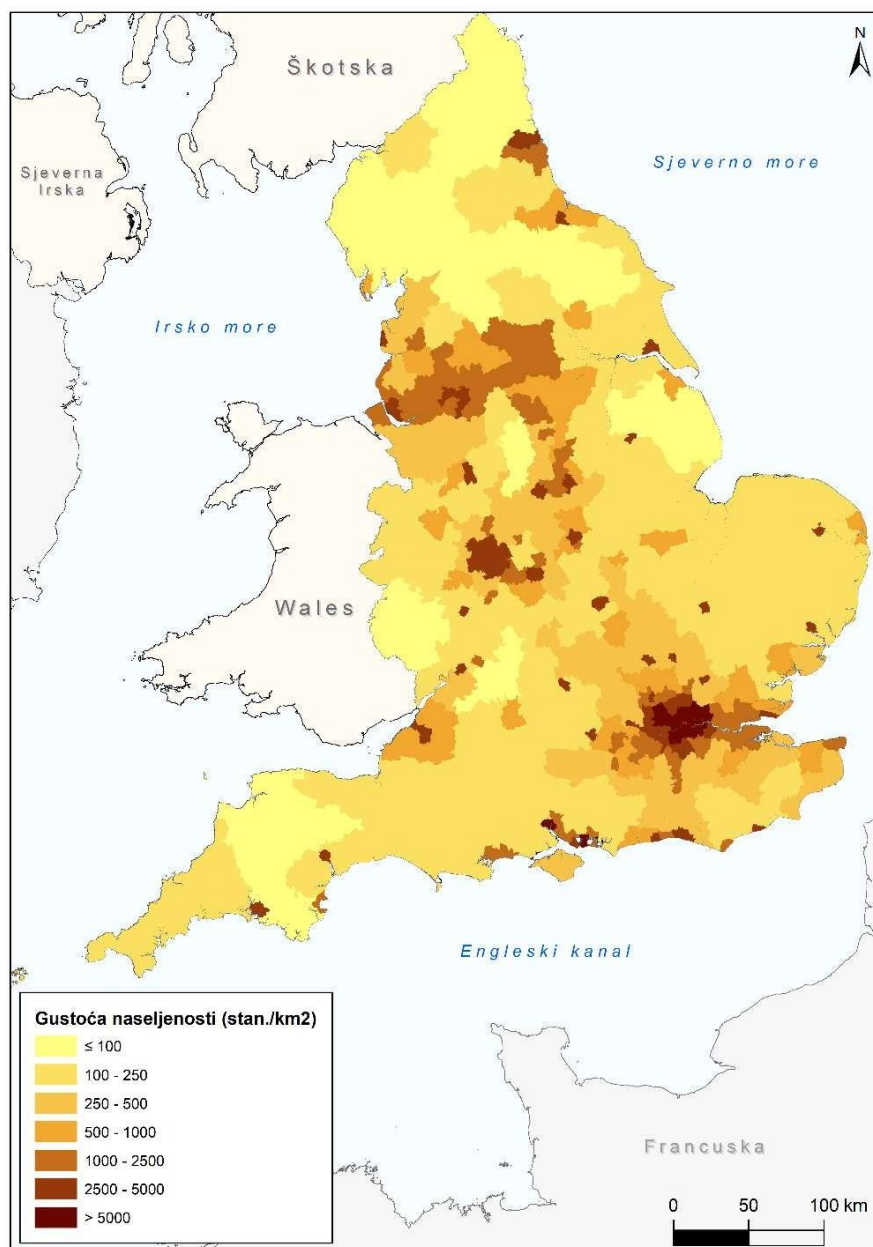

Sl. 6. Gustoća naseljenosti Ujedinjenog Kraljevstva i regija Engleske 2020. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2020c

Kao što je vidljivo na sl. 6, među engleskim regijama postoji neravnomjerna naseljenost koja je uvelike posljedica koncentracije stanovništva u velikim gradovima. Uvjerljivo najveća gustoća naseljenosti je u regiji Londona koja iznosi 4978 stan./km², dok veću gustoću od prosjeka Engleske imaju regije North West, South East i West Midlands. Za primijetiti je da sve regije osim South Westa imaju veću gustoću naseljenosti od Ujedinjenog Kraljevstva (257 stan./km²).

Sl. 7. Gustoća naseljenosti Engleske 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2020c

Najveća gustoća naseljenosti u Engleskoj je, očekivano, na područjima velikih gradova te u njihovoj okolini, dok su područja najniže gustoće naseljenosti na sjeveru, jugozapadu te na istoku zemlje, što uvelike odgovara ruralnim i većinom ruralnim područjima (sl. 7). Također, jako se dobro mogu izdvojiti gradska te urbanizirana naselja koja se ističu s visokom gustoćom naseljenosti.

6. Kretanje broja stanovnika

Čimbenici koji utječu na promjenu broja stanovnika nekog prostora su djelovanja prirodnog kretanja stanovništva i migracijska kretanja (Nejašmić, 2005), a ujedno će te sastavnice biti analizirane u ovome radu. Također, razvoj stanovništva određen je djelovanjem unutarnjih čimbenika demografskog razvoja, ali i brojnih vanjskih odrednica (ekonomski, politički, psihološki čimbenici, itd.) (Živić, 2003) koji su jedan od pokretača migracija na ovome prostoru.

6.1. Opće (ukupno) kretanje stanovništva

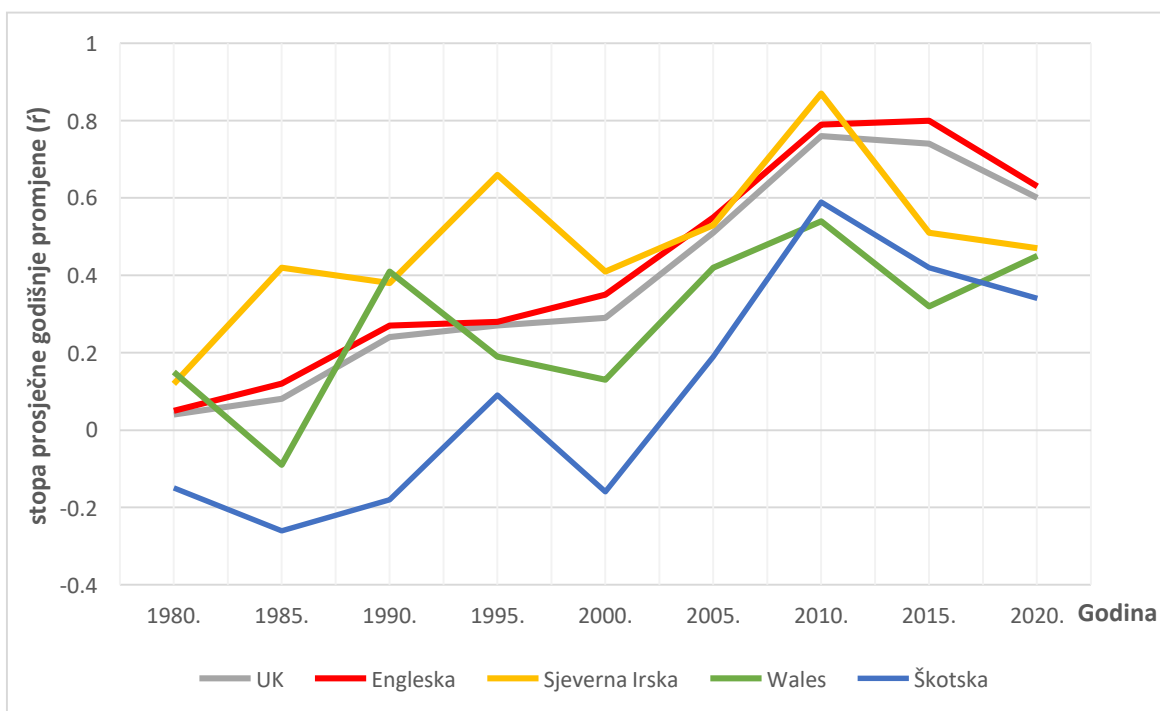
Stanovništvo Engleske razvijalo se i nastavlja se razvijati pod utjecajem društvenih, ekonomskih, povijesnih i drugih čimbenika te u usporedbi s ostalim državama Ujedinjenog Kraljevstva ima ubrzan razvoj i rast (tab. 5).

Tab. 5. Kretanje broja stanovnika Engleske i ostalih država UK u razdoblju 1975. – 2020. godine

Godina	UK		Engleska		Sjeverna Irska		Wales		Škotska	
	Broj stanovnika	Stopa prosječne godišnje promjene	Broj stanovnika	Stopa prosječne godišnje promjene	Broj stanovnika	Stopa prosječne godišnje promjene	Broj stanovnika	Stopa prosječne godišnje promjene	Broj stanovnika	Stopa prosječne godišnje promjene
	P	r	P	r	P	r	P	r	P	r
1975.	56 225 700	--	46 674 000	--	1 523 500	--	2 795 400	--	5 252 400	--
1980.	56 329 700	0,04	46 787 200	0,05	1 532 800	0,12	2 815 800	0,15	5 193 900	- 0,15
1985.	56 554 000	0,08	47 057 400	0,12	1 565 400	0,42	2 803 400	- 0,09	5 127 900	- 0,26
1990.	57 237 500	0,24	47 699 100	0,27	1 595 600	0,38	2 861 500	0,41	5 081 300	- 0,18
1995.	58 024 800	0,27	48 383 500	0,28	1 649 100	0,66	2 888 500	0,19	5 103 700	0,09
2000.	58 886 100	0,29	49 233 300	0,35	1 682 900	0,41	2 906 900	0,13	5 062 900	- 0,16
2005.	60 413 300	0,51	50 606 000	0,55	1 727 700	0,53	2 969 300	0,42	5 110 200	0,19
2010.	62 759 500	0,76	52 642 500	0,79	1 804 800	0,87	3 050 000	0,54	5 262 200	0,59
2015.	65 110 000	0,74	54 786 300	0,80	1 851 600	0,51	3 099 100	0,32	5 373 000	0,42
2020.	67 081 000	0,60	56 550 000	0,63	1 896 000	0,47	3 170 000	0,45	5 466 000	0,34

Izvor: Office for National Statistics, 2021a

Temeljem navedenih podataka primjećuje se da su sve države UK-a, osim Škotske, imale pozitivnu stopu prosječne godišnje promjene stanovnika u razdoblju do 2005. godine, dok je najveću stopu imala Sjeverna Irska u razdoblju od 2005. do 2010. godine, a koja je iznosila 0,87. Engleska je u istraživanom razdoblju imala konstantnu stopu prosječne godišnje promjene koja je uvelike pratila onu Ujedinjenog Kraljevstva u cjelini. U razdoblju nakon 2010. godine, Engleska ima najvišu stopu prosječne godišnje promjene broja stanovnika u Ujedinjenom Kraljevstvu koja se kreće u intervalu od 0,6 do 0,8.

Sl. 8. Stopa prosječne godišnje promjene broja stanovnika Engleske i ostalih država UK u razdoblju 1980. – 2020. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021a

U razdoblju od 1990. do 2020. godine primjetan je populacijski rast u svim promatranim razdobljima. Stope godišnje promjene uzlaznog su trenda sve do 2015. godine kada postižu svoj maksimum (0,8), dok su već u sljedećem razdoblju na razini sličnoj s 2005. godinom (0,63). Najveći porast broja stanovnika Engleska je zabilježila u razdoblju 2010. – 2015. godine, a kao jedan od razloga toga je ublažavanje posljedica svjetske ekonomske krize iz 2008. godine i otvaranje tržišta rada migracijama iz zemalja EU (Clark i dr., 2016).

Tab. 6. Ukupno kretanje broja stanovnika Engleske 1990. – 2020. godine

Godina	Broj stanovnika	Bazni indeks	Lančani indeks	Međupopisna promjena	Prosječna godišnja promjena	Stopa godišnje promjene
	P	Ib	II	D	R	r
1990.	47 875 035	100,0	-	-	-	-
1995.	48 383 461	101,1	101,1	508 426	101 685,2	0,21
2000.	49 233 311	102,8	101,8	849 850	169 970	0,35
2005.	50 606 034	105,7	102,8	1 372 723	274 544,6	0,55
2010.	52 642 452	110,0	104,0	2 036 418	407 283,6	0,79
2015.	54 786 327	114,4	104,1	2 143 875	428 775	0,80
2020.	56 550 138	118,1	103,2	1 763 811	352 762,2	0,63

Izvor: Office for National Statistics, 2021a

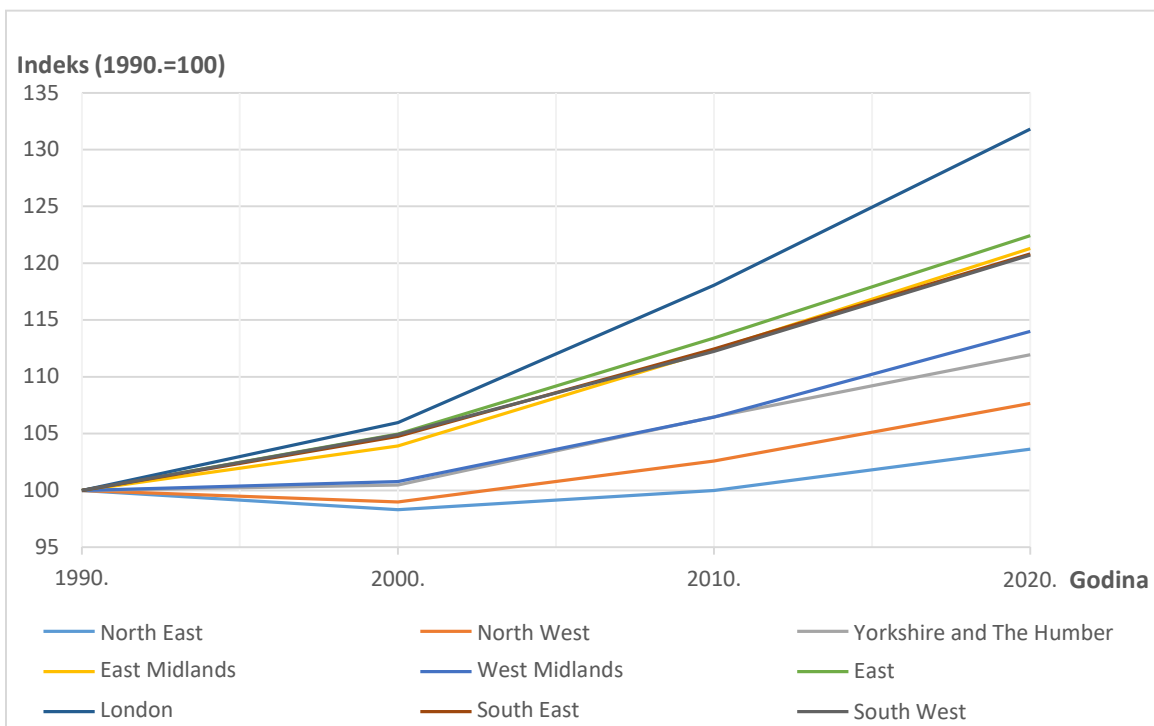
Međupopisna promjena broja stanovnika od 2010. do 2015. godine iznosila je 2 143 875 ljudi, što je čak za 4 puta više nego 20 godina ranije kada je u razdoblju 1990. – 1995. godine iznosila 508 426 osobe. Najmanja stopa godišnje promjene bila je u razdoblju 1990. – 1995. kada je iznosila 0,21, a rasla je sve do 2015. godine kada je postignula maksimum od 0,8 (tab. 6).

Promatrajući kretanje broja stanovnika na razini regija Engleske vidljive su razlike, koje su posebno primjetne ako se uspoređuju sjeverne i južne regije. Najveću međupopisnu promjenu u razdoblju 1990. – 2020. godine ima regija glavnog grada Londona s 2 173 174 stanovnika više 2020. godine nego trideset godina ranije. Najmanju promjenu broja stanovnika između 1990. i 2020. godine ima regija North East (sjeveroistok) sa svega 93 777 stanovnika više 2020. godine. Uspoređujući s razinom cijele Engleske, čiji indeks promjene 2020./1990. iznosi 118,1, možemo zaključiti kako su regije na jugu Engleske (East, London, South East i South West) u povoljnijoj demografskoj situaciji od ostatka Engleske. S druge strane, dvije regije središnje Engleske (East Midlands i West Midlands) imaju sličnu demografsku situaciju, dok sjeverne regije (North East, North West i Yorkshire and The Humber) imaju indeks promjene broja stanovnika niži od prosjeka Engleske. Grafički prikaz indeksa promjene broja stanovnika na stalnoj bazi (1990.) potvrđuje pozitivan indeks promjene broja stanovnika Londona, kao i slične vrijednosti indeksa regija u središnjem dijelu Engleske, kao i niže vrijednosti indeksa južnih regija (sl. 9).

Tab. 7. Kretanje broja stanovnika engleskih regija u razdoblju 1990. – 2020. godine

Regija	2000./1990.		2010./2000.		2020./2010.		2020./1990.	
	Međupopisna promjena	Indeks promjene	Međupopisna promjena	Indeks promjene	Međupopisna promjena	Indeks promjene	Međupopisna promjena	Indeks promjene
North East	-43 565	98,3	43 447	101,7	93 895	103,6	93 777	103,6
North West	-68 816	99,0	245 698	103,6	347 535	105,0	524 417	107,7
Yorkshire and The Humber	22 509	100,5	296 179	106,0	27 562	105,2	590 250	112,0
East Midlands	156 665	103,9	338 995	108,1	358 512	108,0	854 172	121,3
West Midlands	39 927	100,8	296 240	105,6	39 6063	107,1	732 230	114,0
East London	253 920	105,0	432 430	108,0	461 759	108,0	1 148 109	122,4
London	407 398	106,0	824 783	111,4	940 993	111,7	2 173 174	131,8
South East	361 412	104,7	587 173	107,3	639 494	107,5	1 588 079	120,8
South West	228 826	104,9	344 196	107,0	397 873	107,6	970 895	120,7

Izvor: Office for National Statistics, 2021b

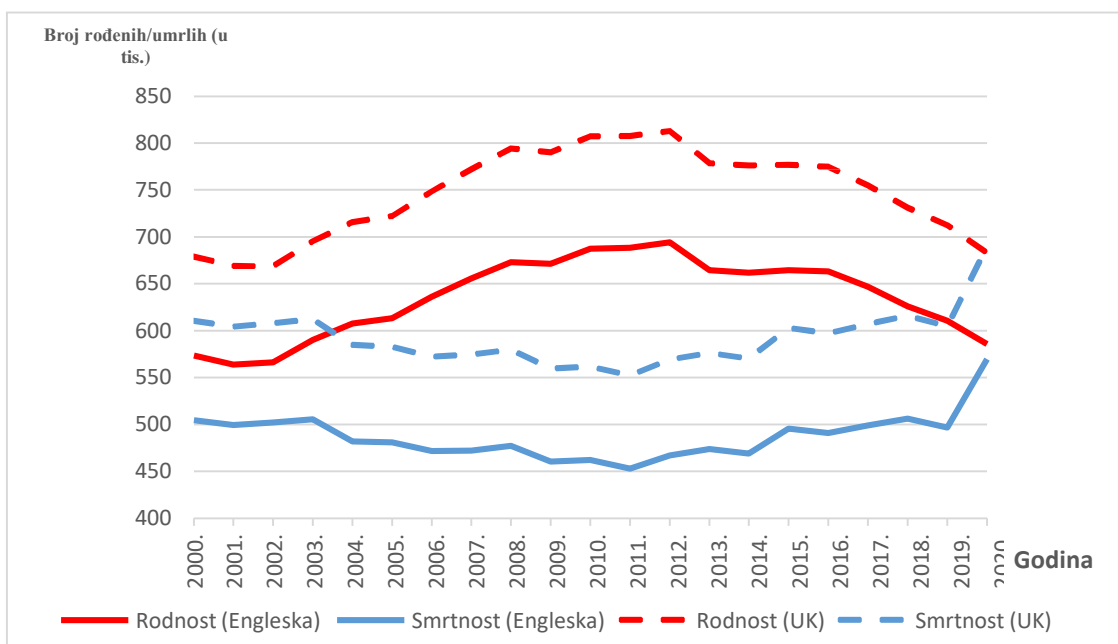
Sl. 9. Kretanje ukupnog broja stanovnika engleskih regija u razdoblju 1990. – 2020. godine (indeks na stalnoj bazi)

Izvor: Office for National Statistics, 2021b

6.2. Prirodno kretanje stanovništva

Prirodno kretanje stanovništva je uz migracije jedna od dviju odrednica ukupnog kretanja stanovništva (Wertheimer-Baletić, 1999). Ono je pokazatelj koji proizlazi iz rodности (nataliteta) i smrtnosti (mortaliteta) nekog prostora (Živić, 1995). Na prirodno kretanje stanovništva utječu i društveno-gospodarski, kulturni i drugi čimbenici koji različitim intenzitetima utječu na promjene rodности i smrtnosti, a čija prirodna promjena može biti pozitivna, negativna ili stagnacijska (Nejašmić, 2005).

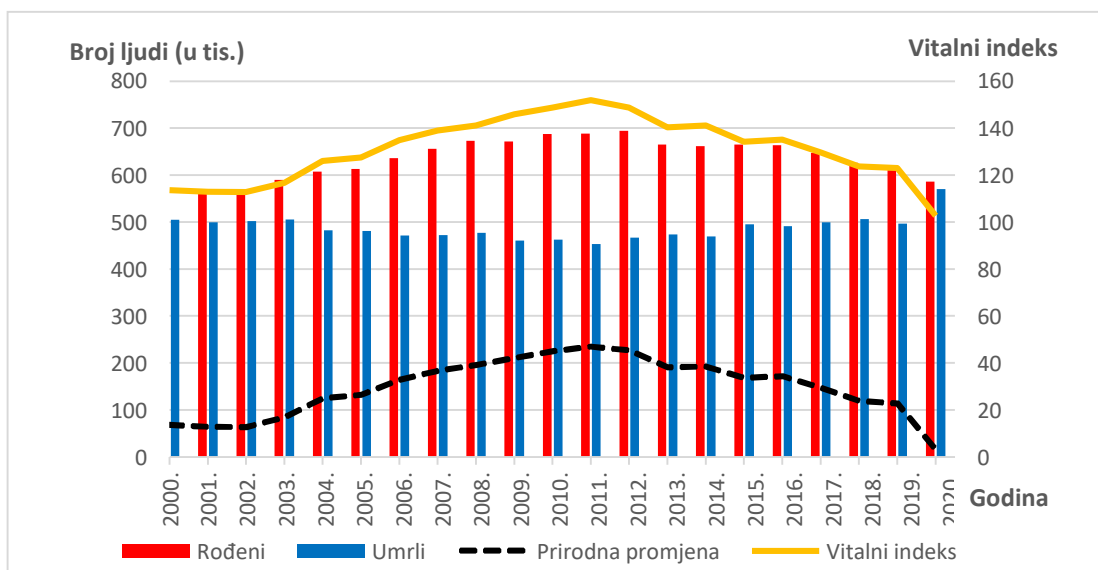
Na sl. 10 prikazani su apsolutni podaci rođenih i umrlih u Engleskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu u suvremenom razdoblju od 2000. do 2020. godine. Za primijetiti je da je natalitet rastao i u Engleskoj i u UK sve do 2013. godine nakon čega je uslijedio pad broja rođenih, dok je smrtnost u uzlaznom trendu od 2011. godine u oba promatrana područja.

Sl. 10. Sastavnice prirodnog kretanja stanovništva Engleske i UK-a u razdoblju 2000. – 2020. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021c

Godine 2020. prvi puta u promatranom razdoblju dolazi do negativne prirodne promjene na razini Ujedinjenog Kraljevstva te je umrlo 6 438 više ljudi nego što je rođeno te godine. Također, na razini Engleske 2020. godina je godina s najvećim brojem umrlih u promatranom razdoblju (689 629) te s najnižim prirodnim prirastom od 16 004 više rođenih od umrlih.

Sl. 11. Prirodno kretanje stanovništva Engleske u razdoblju 2000. – 2020. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021c

Maksimum broja rođenih u promatranom razdoblju bio je 2012. godine s oko 700 000 rođenih, dok se nakon toga postupno smanjivao, dok je najmanji mortalitet bio godinu ranije s oko 450 000 umrlih. Maksimalna prirodna promjena bila je ujedno te iste 2011. godine kada je prirodna promjena iznosila oko 235 000 ljudi. Nakon te godine, svake godine je prirodna promjena bila sve niža i niža (ali još uvijek pozitivna) do 2020. godine kada je iznosila svega oko 16 000 ljudi više rođenih. Vitalni indeks označava broj živorođenih na 100 umrlih, te ako je veći od 100 onda je posrijedi proširena reprodukcija stanovništva, što znači da se broj stanovnika povećava prirodnim promjenom, a ako je manji znači da je na djelu prirodna depopulacija (Nejašmić, 2005).

Tab. 8. Prirodno kretanje stanovništva po engleskim regijama 2019. godine

Regija	Rođeni	Umrli	Prirodna promjena	Stopa prirodne promjene (%)	TFR
North East	25 742	28 037	-2 295	-0,86	1,52
North West	80 020	72 016	8 004	1,09	1,69
Yorkshire and The Humber	58 281	52 546	5 735	1,04	1,64
East Midlands	48 986	45 429	3 557	0,74	1,63
West Midlands	65 982	54 601	11 381	1,92	1,72
East	67 409	57 199	10 210	1,64	1,77
London	117 897	49 007	68 890	7,69	1,60
South East	93 664	81 234	12 430	1,35	1,69
South West	52 524	56 301	-37 77	-0,67	1,61
Engleska (ukupno)	610 505	496 370	114 135	2,03	1,66

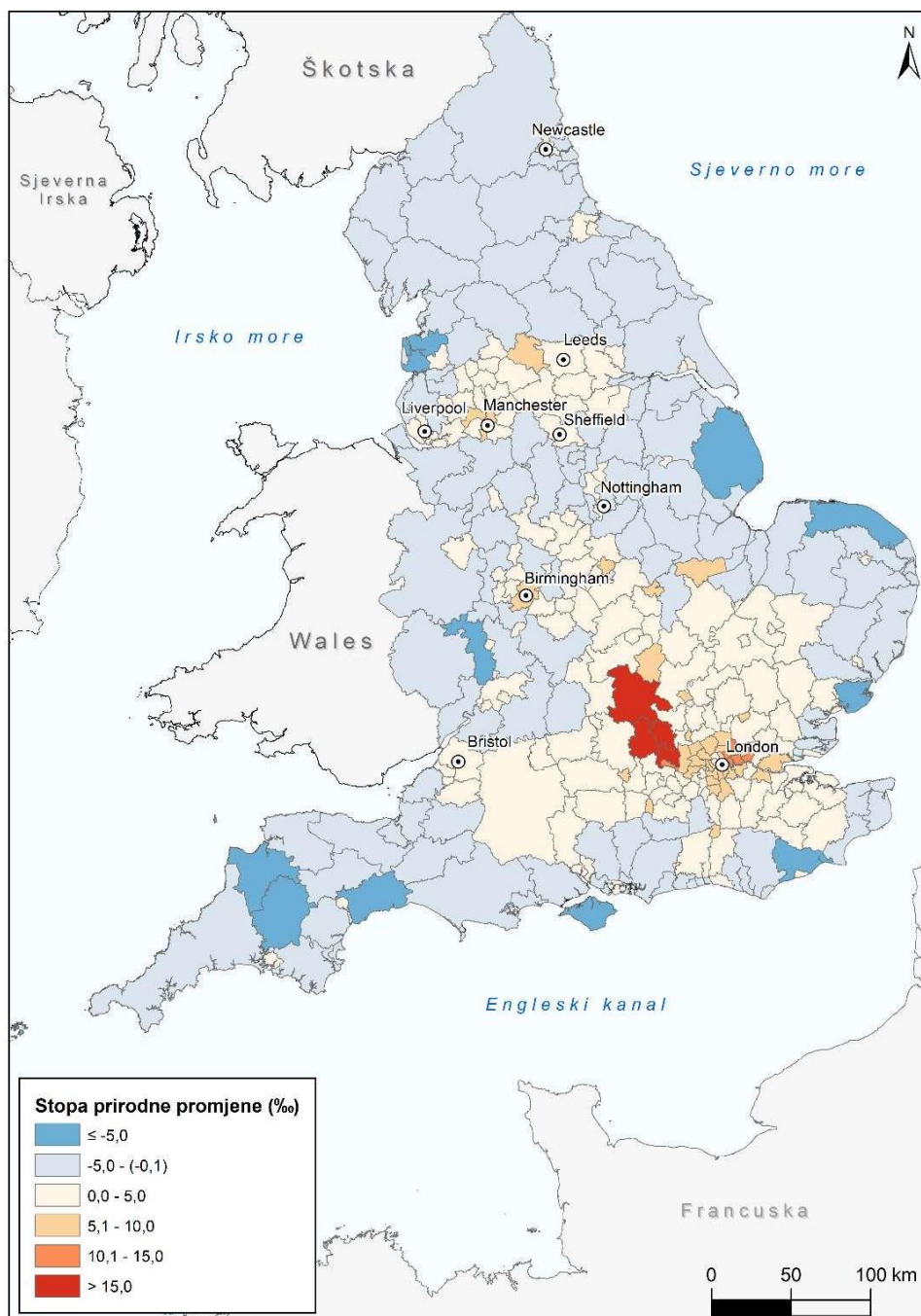
Izvor: Office for National Statistics, 2021d

Regionalno gledajući, iako većina regija u Engleskoj ima pozitivnu prirodnu promjenu, regije South East i South West imaju veći broj umrlih nego rođenih te imaju negativnu stopu prirodne promjene. Sve ostale engleske regije imaju pozitivnu prirodnu promjenu, ali sve osim Londona imaju stopu prirodne promjene manju od prosjeka Engleske (2,03 %). U regiji Londona 2019. godine rodilo se 68 890 ljudi više nego što je umrlo, što je više od polovice prirodne promjene u cijeloj Engleskoj gdje je u tome istome razdoblju prirodna promjena iznosila 114 135 osobe. Totalna stopa fertiliteta (TFR) pokazuje broj

živorodne djece u jednoj godini na 1000 žena u fertilnoj dobi. Procjenjuje se da je minimum totalne stope fertiliteta od 2,1 (malo više od dvoje djece po ženi) nužan za održavanje demografske reprodukcije i zadržavanje trenutnog broja stanovnika (Nejašmić, 2005). U tom kontekstu, totalne stope fertiliteta u Engleskoj, kao i u svim engleskim regijama su ispod 2,1 (minimum na sjeveru u regiji North East 1,52, maksimum na istoku u regiji East 1,77), što znači da je potreban pozitivan migracijski saldo za održavanje i povećavanje broja stanovnika u budućnosti (tab. 8).

Na razini distrikta (Local Authority District) na prvu se može primijetiti kako veliki broj distrikta ima negativnu stopu prirodne promjene. Područja na sjeveru uz granicu sa Škotskom pa sve do područja velikih gradova Liverpoola, Manchestera, Sheffielda i Leedsa imaju negativnu stopu prirodne promjene. Također, uz granicu s Walesom te na jugozapadu i na istočnoj obali Engleske se nalaze područja s negativnom prirodnom promjenom. Uspoređujući ovu kartu s područjima gdje su smještena metropolitanska područja dolazimo do zaključka da područja s pozitivnom prirodnom promjenom se ujedno nalaze u sklopu i u blizini velikih metropolitanskih područja. U široj okolini Londona proteže se područje s pozitivnom prirodnom promjenom. U Londonu je promjena većinom u vrijednostima 5,0 – 15,0 %, dok je u široj okolini do 5,0 %. Također, u područjima i okolicama ostalih gradova poput Bristola na jugozapadu te Birminghama, Nottinghama, Sheffielda, Manchestera, Liverpoola i Leedsa u središnjoj Engleskoj te Newcastlea na sjeveru je primjetna pozitivna prirodna promjena za razliku od ostalih područja (sl. 12).

Sl. 12. Stopa prirodne promjene po distriktima (LAD) Engleske 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021d

7. Migracije stanovništva

Iako su migracije relativno nedavno postale globalni problem, one su konstanta ljudskih društava koje dugo utječu na njihovu povijest i povijest njihovih odnosa. Migracije su konstanta ljudske povijesti diljem svijeta. Kao takve, privlače pozornost humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti (Migration and identity, n.d.).

7.1. Povijest migracija na istraživanom području

Iako su migracije bile prisutne na ovome području još prije 6000 godina, sve do 19. stoljeća one su bile zabilježene u manjem broju te su demografski bile manje značajne. Migracije su sastavni dio povijesti ovog područja te su kao takve imale velike društvene i gospodarske posljedice, kako na ovo područje, tako i na zemlje iz kojih su imigranti dolazili (A History of Migration, n.d.).

Prvi podaci o migracijama tiču se rimskog razdoblja kada je na području Velike Britanije bilo oko 4-5 milijuna stanovnika. Iako je postojala migracija u Ujedinjeno Kraljevstvo, posebice rimskih vojnika i administracije, smatra se da je stanovništvo ostalo pretežito autohtono (Henson, 2006). Uključujući rimske vojnike i administraciju kojih je bilo na vrhuncu oko 125 000 (3 % ukupne populacije), na otoku je u tom razdoblju živjelo oko 4 milijuna stanovnika (Shotter, 2005).

Po završetku rimske okupacije stanovništvo Ujedinjenog Kraljevstva značajno se smanjilo na samo oko milijun i pol stanovnika te je doživjela invaziju i naseljavanje germanskih plemena poput Juta, Angla i Sasa. Iako je anglosaksonska kultura postala dominantna u Engleskoj nekoliko stoljeća kasnije, smatra se kako je samo mali broj germanskih doseljenika došao u Englesku, ali su asimilirani činjenicom da su bili na pozicijama moći (Henson, 2006). Nakon toga su uslijedile invazije Vikinga i Normana, a broj normanskih doseljenika činio je oko 5 % ukupnog stanovništva. Bez obzira na veličinu njihove migracije, Normani su izvršili ogroman utjecaj na Englesku, brzo postajući vladajuća elita zemlje i najveći zemljoposjednici (Miles, 2005).

U srednjem vijeku pa sve do 16. stoljeća nije bilo većih migracija u Englesku, a zabilježene su samo male skupine Židova koji su kasnije protjerani, i Flamanaca koji su sa sobom donijeli znanje o zanatima koji u to vrijeme nisu bili znani na ovome području. U 16. stoljeću Ujedinjeno Kraljevstvo postaje trgovačka sila te tada dolaze prvi „suvremeni“ imigranti. Unatoč tome, na početku 17. stoljeća Engleska je još uvijek bila etnički homogena (Fryer, 2010). Čak ni London nije bio osobito populacijski raznolik. Godine 1610.

procijenjeno je da je oko 10 000 od 300 000 stanovnika koji žive u Londonu rođeno u inozemstvu (Holmes, 2016).

Kako se nacija sve više uključivala u trgovinu robljem od šesnaestoga stoljeća nadalje, jedna od posljedica bila je doseljavanje manjeg broja afričkog stanovništva, a na početku sedamnaestog stoljeća postojala je afrička zajednica u Engleskoj. Od 1650-ih godina sve do kraja 18. stoljeća broj afričkog stanovništva značajno se povećavao te je procjena da je u tome razdoblju doseljeno oko 30 000 ljudi s afričkog kontinenta. Na početku 19. stoljeća (1807. godine) zabranjen je uvoz robova u Englesku te je uslijedio prestanak afričkih migracija i brzi pad broja afričkog stanovništva (Hosking, 1984).

Premda su Židovi bili protjerani iz Engleske 1290. godine, doseljavanje Židova nastavilo se stoljećima kasnije. U 19. stoljeću veliki broj Židova bježi od nemira u Rusiji i istočnoj Europi te se naseljava u Engleskoj. Kao rezultat prijetnje od useljavanja Židova u Ujedinjeno Kraljevstvo, 1905. godine uveden je Zakon o strancima koji je za cilj imao zaštititi Britaniju od neželjene imigracije, a istodobno potaknuti useljavanje koje se smatra ekonomsko i kulturno korisnim za Ujedinjeno Kraljevstvo. Iako je Zakon navodno osmišljen kako bi spriječio ulazak siromašnih i kriminalaca u zemlju i uspostavio mehanizam za deportaciju, jedan od njegovih glavnih ciljeva bio je kontrolirati useljavanje Židova iz istočne Europe. Do 1940-ih, židovskog stanovništva u Engleskoj bilo je oko 400 000 (Gainer, 1972).

Europske migrante u Englesku do dvadesetog stoljeća ponajviše su činili francuski protestanti (Hugenoti) i Poljaci iz istočne Europe. Hugenoti su prvi put došli u Englesku krajem 16. stoljeća, a nakon političkih nemira u Francuskoj krajem 17. stoljeća procjenjuje se da je oko 50 000 ljudi preselilo u Englesku (Walvin, 1984). Povijest poljskih imigranata u Englesku krenula je još u 16. stoljeću kada su poljski trgovci počeli stizati u Englesku. Nakon neuspjelog ustanka protiv Ruskog Carstva 1831. godine, nekoliko tisuća poljskih ustanika preselilo se u London, a tijekom Drugog svjetskog rata stotine tisuće Poljaka bilo je stacionirano u Ujedinjenom Kraljevstvu, te je poljski Zakon o preseljenju iz 1947. ponudio državljanstvo 200 000 poljskih vojnika koji se nisu htjeli vratiti u sovjetsku Poljsku (Burrell, 2002).

Osim s europskog kontinenta, ljudi su također dolazili u Ujedinjeno Kraljevstvo i iz Azije i Sjeverne Amerike. Od 18. stoljeća iz Indije je emigrirala radna snaga, ali je taj broj bio zanemarivo malen te je u 19. stoljeću broj Indijaca bio samo par stotina (Visram, 2002). Mali broj ljudi rođenih u kolonijama Australije, Novog Zelanda, Kanade i Južne Afrike također je migrirao u Britaniju. Ti su ljudi često i sami bili potomci britanskih emigranata.

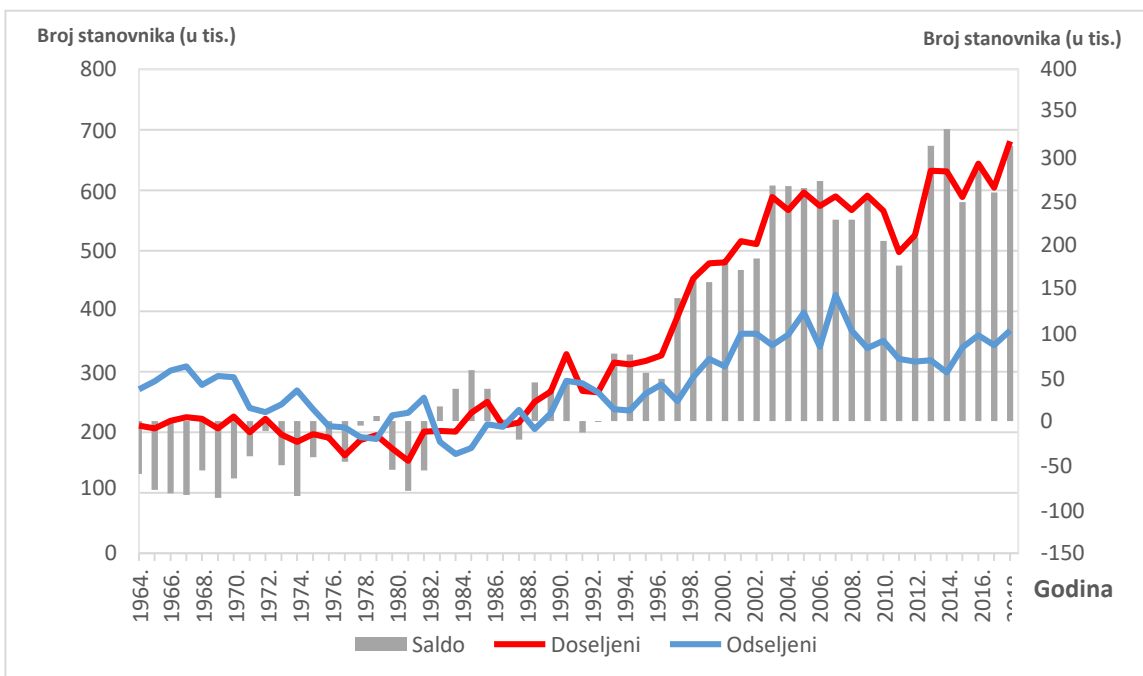
Do sredine dvadesetog stoljeća migracijski priljev je bio slabijeg intenziteta te nije imao značajniji demografski utjecaj, već više gospodarski i kulturni.

Dva glavna legislativna događaja vezana uz pitanje migracija i državljanstva bili su Zakon o britanskom državljanstvu iz 1948. godine i Zakon o imigraciji iz 1971. godine. Zakonom o britanskom državljanstvu dodijeljen je status britanskih državljanstva svim državljanima Commonwealth zajednice (države britanski dominioni, ostaci Britanskog Carstva) te im se dodijelilo pravo na rad i stanovanje za njih i njihove obitelji. Međutim, ta migracija dovela je do negativnih reakcija, posebice za vrijeme ekonomskog pada. Slijedom toga, Zakonom o useljavanju iz 1971. godine ograničeno je pravo stanovanja, a Zakonom o britanskom državljanstvu iz 1981. godine ukinuta je definicija iz 1948. godine te je zamijenjena s tri kategorije: britansko državljanstvo, državljanstvo britanskih prekomorskih područja i državljanstvo britanskih ovisnih područja (Hong Kong). Od njih, samo britansko državljanstvo daje pravo na život i stanovanje u Velikoj Britaniji (The History of Immigration to the UK, 2014).

Političke promjene diljem Europe tijekom 1980-ih, nakon čega je uslijedio rat u bivšoj Jugoslaviji, te politička i društvena previranja u Rumunjskoj početkom 1990-ih dovela su do velikog porasta broja izbjeglica u Europi. Devedesetim godinama prošlog stoljeća u Ujedinjenom Kraljevstvu dominirale su migracije vezane uz azil, a većina tražitelja azila dolazili su iz zemalja istočne Europe, Afrike i Bliskog istoka. U svibnju 2004. godine potpisan je Ugovor o pristupanju Europskoj uniji između postojećih 15 država članica EU-a i 10 novih država (Poljska, Slovačka, Češka, Slovenija, Mađarska, Latvija, Litva, Estonija, Malta i Cipar). Tri godine kasnije, Europskoj uniji su pristupile Rumunjska i Bugarska. Prema zakonima Europske unije, svaka osoba ima pravo na slobodan život, stanovanje i rad u bilo kojoj članici EU, a Ujedinjeno Kraljevstvo je uz Irsku i Švedsku bila jedina država koja nije postavila nikakva ograničenja na slobodno kretanje što je dovelo do povećanja broja doseljenika iz 10 država novih članica EU u Ujedinjeno Kraljevstvo. Ipak, Ujedinjeno Kraljevstvo je uvelo ograničenja migrantima iz Rumunjske i Bugarske te je to jedan od razloga manjeg broja migranata iz tih država u Ujedinjenom Kraljevstvu (Green i dr., 2008).

7.2. Analiza migracijskih kretanja

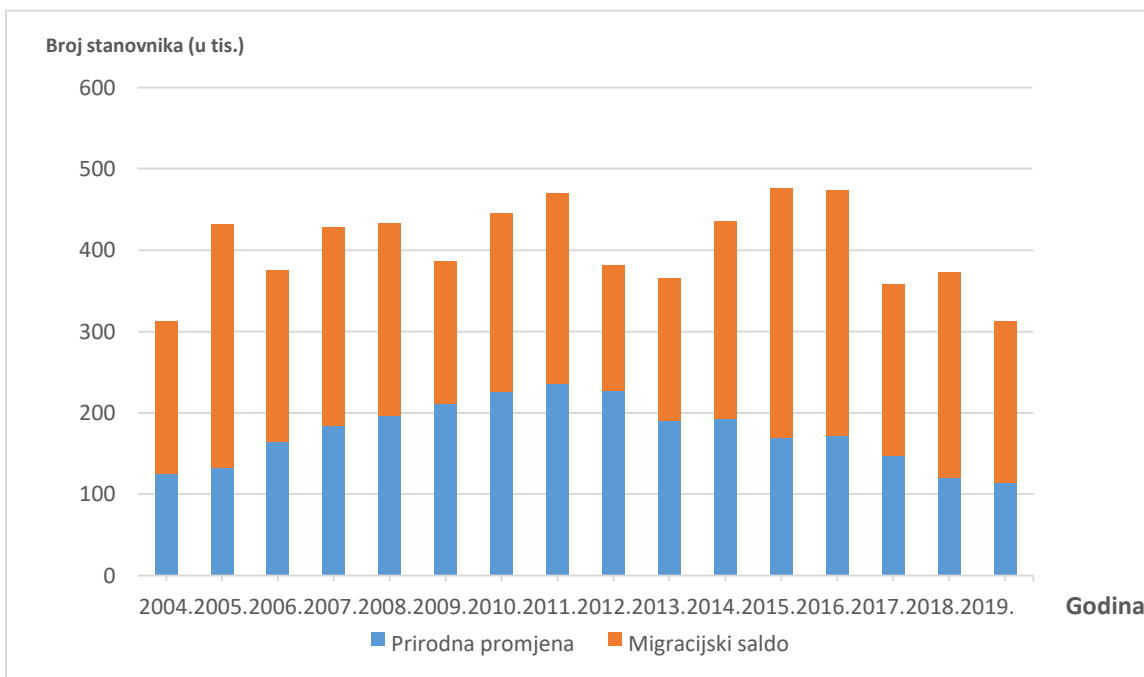
Poznavanjem povijesnog konteksta migracija na ovome prostoru moguća je interpretacija i daljnja analiza migracijskih kretanja Engleske i Ujedinjenog Kraljevstva kao cjeline.

Sl. 13. Ukupan broj doseljenih, odseljenih i migracijski saldo UK-a u periodu 1964. – 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021e

Analizirajući migracije u razdoblju od 1964. do 2019. godine uočava se kako je sve do 1982. godine u Ujedinjenom Kraljevstvu prevladavao negativni migracijski saldo, tj. veći broj odseljenih nego doseljenih. Dolaskom novog tisućljeća povećava se broj doseljenih te raste i migracijski saldo koji vrhunac ima 2015. godine sa 332 tisuće ljudi više doseljenih nego što ih je emigriralo. Također, maksimalni broj doseljenih ostvaren je 2019. godine sa 681 tisućom imigranata, dok se iste godine odselilo 368 tisuća ljudi. Najmanji broj doseljenih zabilježen je 1981. godine, što se poklapa sa Zakonom o britanskom državljanstvu koje je redefiniralo definiciju državljanstva, te je te godine u UK imigriralo samo 153 tisuća ljudi. Nakon te godine broj doseljenih rastao je iz godine u godinu (sl. 13).

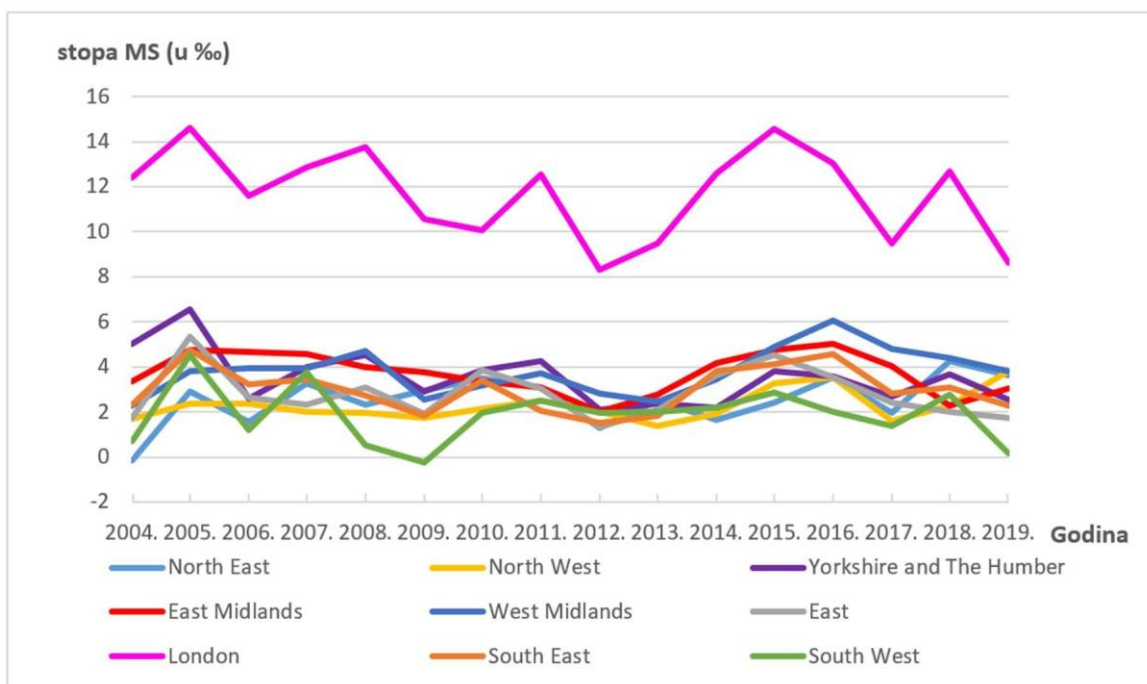

Sl. 14. Udio prirodne promjene i migracijskog salda u ukupnoj promjeni broja stanovnika Engleske u razdoblju 2004. – 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021e

Primjetno je kako je sve do svjetske ekonomske krize 2008. godine udio pozitivnog migracijskog salda u ukupnoj promjeni broja stanovnika bio veći od prirodne promjene, dok je od 2009. do 2013. godine veći dio ukupne promjene broja stanovnika činila prirodna promjena. Nakon 2013. godine pa sve do 2019. godine, pozitivni migracijski saldo čini veći udio u ukupnoj promjeni broja stanovnika. Upravo to dokazuje važnost imigracije za rast broja stanovnika Engleske te za ukupan demografski, ali i gospodarski razvoj ovog područja.

Najveća apsolutna prirodna promjena bila je 2011. godine te je iznosila oko 235 000 stanovnika, dok je najveći migracijski saldo bio dvije godine kasnije kada je u Englesku uselilo 307 318 ljudi više nego što ju je napustilo. Najveći ukupni porast broja stanovnika bio je 2015. godine kada je ukupna promjena broja stanovnika iznosila 476 408 (sl. 14). Također, primjećuje se trend smanjivanja prirodne promjene, što znači da će u budućnosti migracije biti važan faktor u održavanju ukupne promjene broja stanovnika pozitivnom.

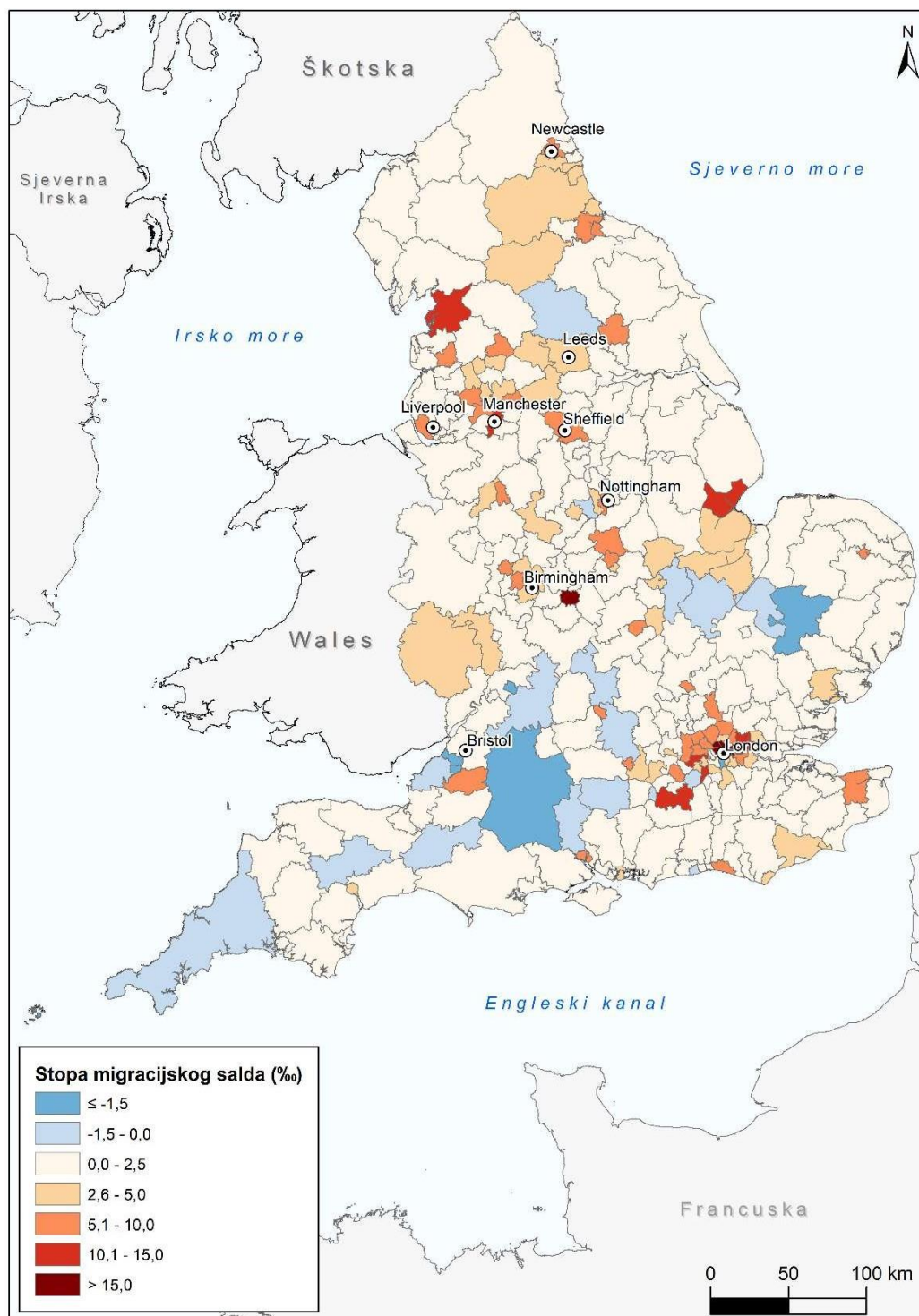
Sl. 15. Stopa migracijskog salda po regijama Engleske u razdoblju 2004. – 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021e

Promatrajući stope migracijskih salda možemo zaključiti kako se regija glavnoga grada Londona izdvaja od ostalih s visokim stopama od preko 8 promila tijekom cijelog promatranog razdoblja, s maksimumom od 15 promila 2015. godine. Ostale regije imaju stope migracijskog salda od 0 do 6 promila u cijelom promatranom razdoblju. Također, trend rasta migracijskog salda u blagom je porastu bio sve do druge polovice 2010-ih nakon čega je primjetno njegovo smanjenje. Najmanju stopu migracijskog salda ima regija South West te je 2019. godine bila blizu nuli, dok je iste godine regija Londona zabilježila pozitivan migracijski saldo od 8,6 promila (sl. 15).

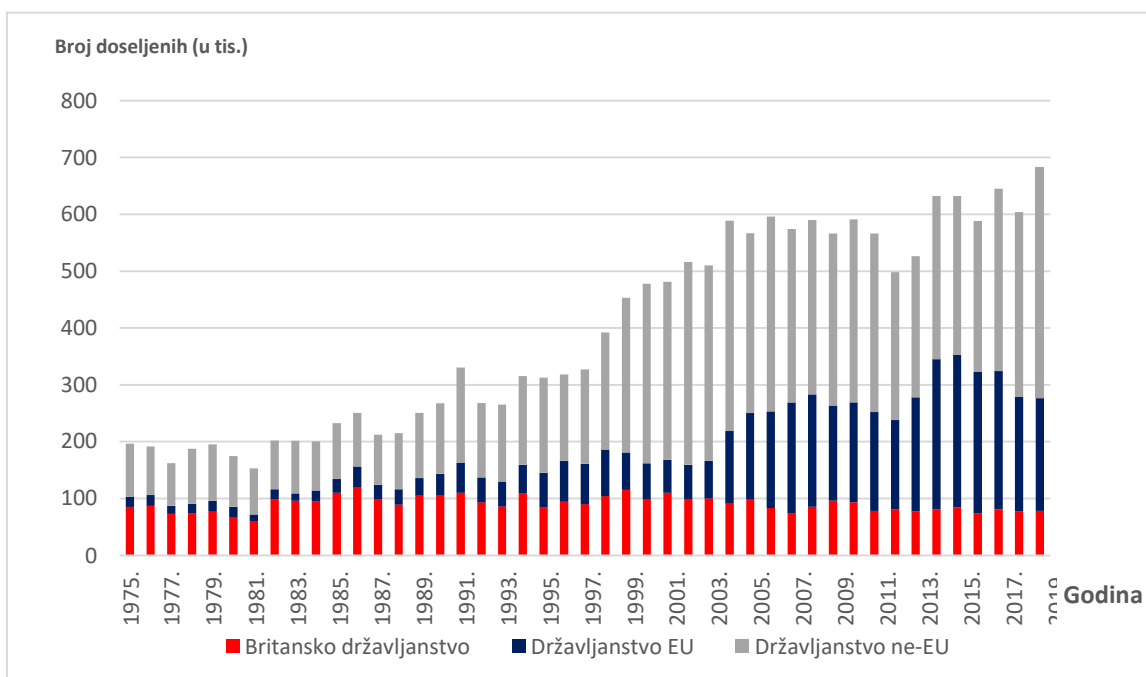
Prostorno gledajući, stope migracijskog salda najveće su u područjima velikih gradova i njihovim okolicama (sl. 16). Preko 10 ‰ pozitivnog migracijskog salda imaju gradovi London i okolica, Birmingham, Nottingham, Sheffield, Manchester, Liverpool i Newcastle s okolicama. Izuzev Londona, grad s najvećom stopom migracijskog salda je Coventry jugoistočno od Birminghama sa stopom migracijskog salda od 20,39 ‰. Područje jugozapadne Engleske te okolica Bristola područja su negativnog migracijskog salda s gradom Bristolom koji ima stopu migracijskog salda -3,4 ‰. Zaključno, veliki gradovi s okolicom područja su priljeva stanovnika, dok su ostala područja ili migracijski stagnacijska ili s emigracijskim karakterom.

Sl. 16. Stopa migracijskog salda engleskih distrikta (LAD) 2019. godine

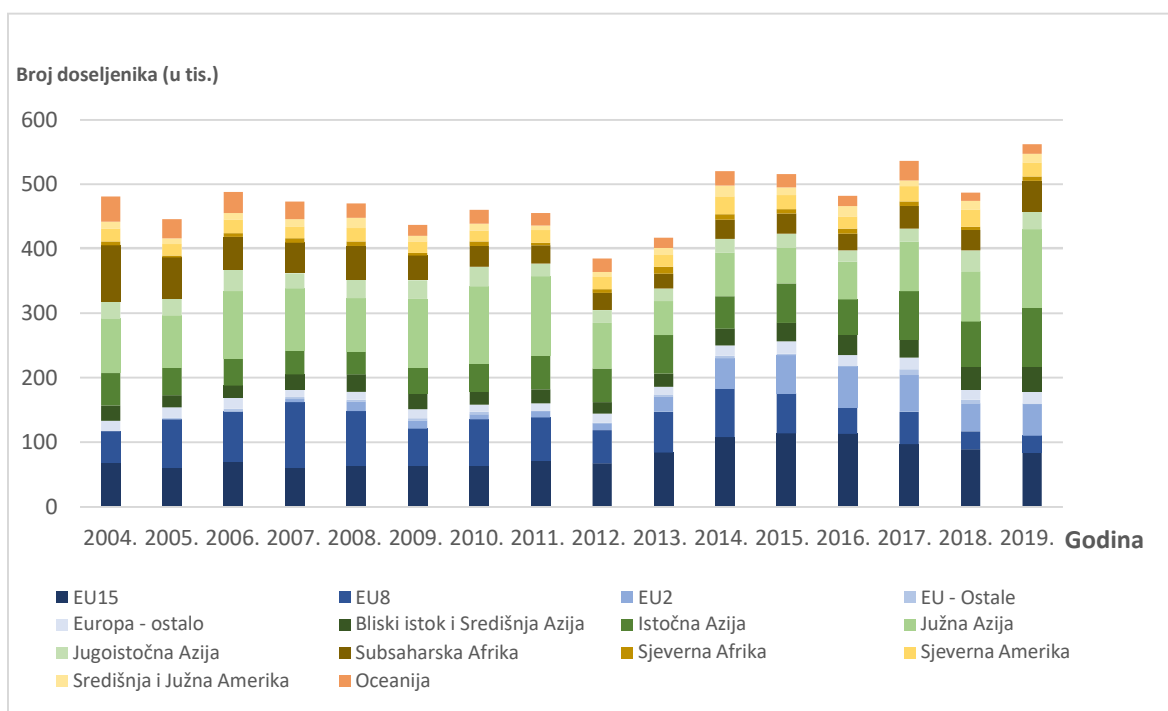
Izvor: Office for National Statistics, 2021e

Sl. 17. Broj doseljenika prema državljanstvu u Ujedinjeno Kraljevstvo u razdoblju 1975. – 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021e

Pregledom broja emigranata prema državljanstvu primjećuje se kako su sve do 1990-ih prevladavali migranti s britanskim državljanstvom, ponajviše stanovnici Britanskih dominiona i prekooceanskih posjeda (sl. 17). Taj broj iznosio je oko 100 tisuća ljudi godišnje i kao takav zadržao se sve do danas (2019. godine iznosio je 78 tisuća). Broj emigranata iz Europske unije bio je vrlo malen sve do prije spomenutog proširenja iz 2004. godine te pridruživanja 10 država. Već 2005. godine u Ujedinjeno Kraljevstvo emigrira preko 150 000 državljana EU, a već 2008. godine ta brojka iznosi preko 200 000 doseljenika. Maksimum emigracija iz EU postignut je 2015. godine kada je u Veliku Britaniju emigriralo 269 tisuća građana Europske unije. Valja napomenuti kako niti u jednom vremenskom razdoblju stanovnici s državljanstvom EU nisu bili većina migranata za pojedinu godinu već od 1990-ih to čine građani drugih zemalja s državljanstvom država koje nisu u Europskoj uniji niti imaju britansko državljanstvo. Broj dolazaka te skupine ljudi u porastu je od početka promatranog razdoblja (1975. godine bilo ih je 93 tisuće), sve do zadnje promatrane godine kada ih je bilo preko 406 tisuća. Na sl. 18 prikazana je regionalna struktura doseljenika u Englesku. Plavim nijansama označeni su doseljenici iz država EU i Europe, zelenim iz Azije, smeđim iz Afrike te žutim i narančastim sa Sjeverne, Središnje i Južne Amerike te Oceanije.

Sl. 18. Broj doseljenika prema regiji državljanstva u Englesku u razdoblju 2004. – 2019. godine

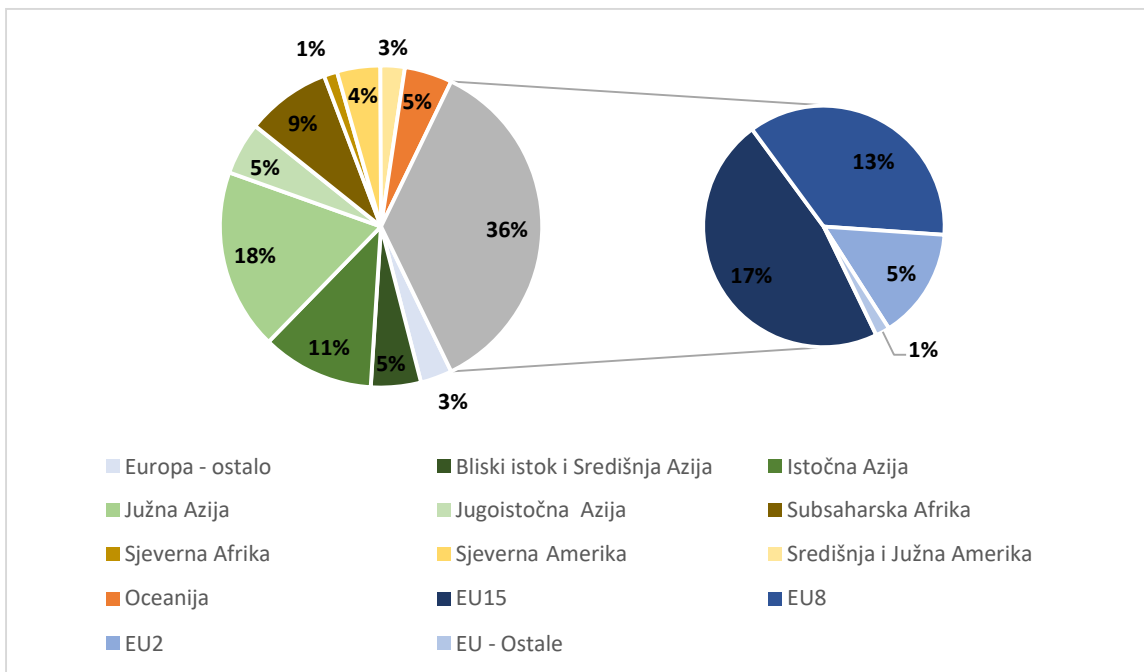
Izvor: Office for National Statistics, 2021e

(EU15 – države članice do proširenja 2004. godine (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Republika Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Španjolska i Švedska), EU8 – članice ušle u proširenju 2004. godine (Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka i Slovenija), EU – članice ušle u proširenju 2007. godine (Rumunjska i Bugarska), EU – ostale (Malta, Cipar i Hrvatska)

Za primijetiti je da su na početku novog tisućljeća većinu doseljenika činili oni iz Azije, dok je broj doseljenika iz Europske unije, pogotovo zemalja EU8 počeo rasti nakon 2004. godine. Nakon 2012. godine i smanjivanja posljedica ekonomske krize, sve je veći broj useljenika iz EU te oni čine većinu od svih useljenika, dok se zadnjih godina broj smanjio, a opet je porastao broj useljenika iz Azije (posebice iz istočne i jugoistočne Azije). Također, nakon 2014. godine broj useljenika iz EU8 zemalja je u padu dok je u istome razdoblju broj useljenika iz Rumunjske i Bugarske (EU2) bio konstantan oko 50 000 godišnje (sl. 18).

Regionalno gledajući, podjednaki broj doseljenika dolazi iz Azije (39 %) i Europe (39 %). Iz Afrike dolazi 10 %, dok iz ostatka svijeta (Sjeverna, Srednja i Južna Amerika te Oceanija) dolazi 12 % doseljenika. Najveći udio u doseljenima iz Azije čine doseljenici iz Južne Azije (18 %), dok ih je iz Istočne Azije 11 %. U Europskoj uniji najveći udio čine

useljenci iz EU15 zemalja sa 17 %, dok slijede iz EU8 (13 %) i EU2 (5 %). Ostale države Europske unije i ostale države Europe sudjeluju sa sveukupno 4 % doseljenih (sl. 19).

Sl. 19. Regija doseljenika u Englesku u razdoblju 2004. – 2019. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021e

(EU15 – države članice do proširenja 2004. godine (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Republika Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Španjolska i Švedska), EU8 – članice ušle u proširenju 2004. godine (Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka i Slovenija), EU – članice ušle u proširenju 2007. godine (Rumunjska i Bugarska), EU – ostale (Malta, Cipar i Hrvatska)

U sljedećim poglavljima analizirati će se demografske i društvene strukture stanovništva Engleske te njihova prostorna rasprostranjenost.

8. Osnovne strukture stanovništva

Osnovne strukture stanovništva možemo klasificirati u tri skupine: biološki sastav (dobno-spolna struktura), društveno-gospodarski (djelatnost, aktivnost, zanimanje, obrazovanje) i kulturno-antropološki (rasa, narodnost, jezik, vjeroispovijest). Kao takve, strukture stanovništva su važan čimbenik demografskog razvoja na nekome prostoru, ali i odraz demografskih procesa iz prošlosti (Nejašmić, 2005).

8.1. Sastav stanovništva prema spolu i dobi

Sastav stanovništva prema spolu i dobi, također nazivan i biološki sastav stanovništva, važan je za sadašnji i budući demografski i gospodarski razvoj nekog područja jer iz njega proizlaze ključni kontingenti za biološku reprodukciju stanovništva i formiranje radne snage (Wertheimer-Baletić, 1999).

U tab. 9 prikazani su neki od temeljnih demografskih pokazatelja stanovništva Engleske i engleskih regija 2011. godine.

Tab. 9. Pokazatelji sastava stanovništva Engleske i engleskih regija prema spolu i dobi 2011. godine

	Engleska	North East	North West	Yorkshire and The Humber	East Midlands	West Midlands	East	London	South East	South West
Mlado stanovništvo (0 – 19) (%)	24,0	23,1	24,0	24,2	23,8	24,8	23,%	24,5	24,1	22,6
Zrelo stanovništvo (20 – 59) (%)	53,7	53,1	53,1	53,1	52,7	52,3	52,3	60,2	52,6	51,0
Staro stanovništvo (60 +) (%)	22,3	23,0	22,8	22,7	23,5	22,9	23,9	15,3	23,0	26,4
Indeks starosti (i_s)	93,08	102,9	95,12	93,69	98,72	92,05	100,2	62,28	97,14	117,02
Prosječna starost (x)	39,3	40,3	39,5	39,4	40	39,3	40,2	35,6	40	41,6
Koeficijent feminiteta (k_f)	103,35	104,53	103,54	103,37	102,87	102,73	103,32	102,66	103,68	104,16
Koeficijent feminiteta (20 – 39 g.) ($k_{f(20-39)}$)	100,02	100,86	100,64	99,55	100,29	99,39	99,95	99,98	100,8	98,58

Izvor: Office for National Statistics, 2011a

8.1.1 Sastav stanovništva prema spolu

Sastav stanovništva prema spolu prikazuje brojčani odnos ženskog i muškog stanovništva u nekoj populaciji. Opće obilježje sastava stanovništva prema spolu je manjak ženskog stanovništva u mlađim dobnim skupinama, kao posljedica diferencijalnog nataliteta po spolu, te višak ženskog stanovništva u starijim dobnim skupinama, kao posljedica diferencijalnog mortaliteta po spolu, čime se teži uravnoteženju brojčanog odnosa muškog i ženskog stanovništva, no zbog posljedica migracija neravnoteža prema spolu uobičajena je pojava. Također, koeficijent feminiteta koji označava broj ženskih na sto muških stanovnika je dobar demografski pokazatelj neravnoteže između muške i ženske populacije (Nejašmić, 2005).

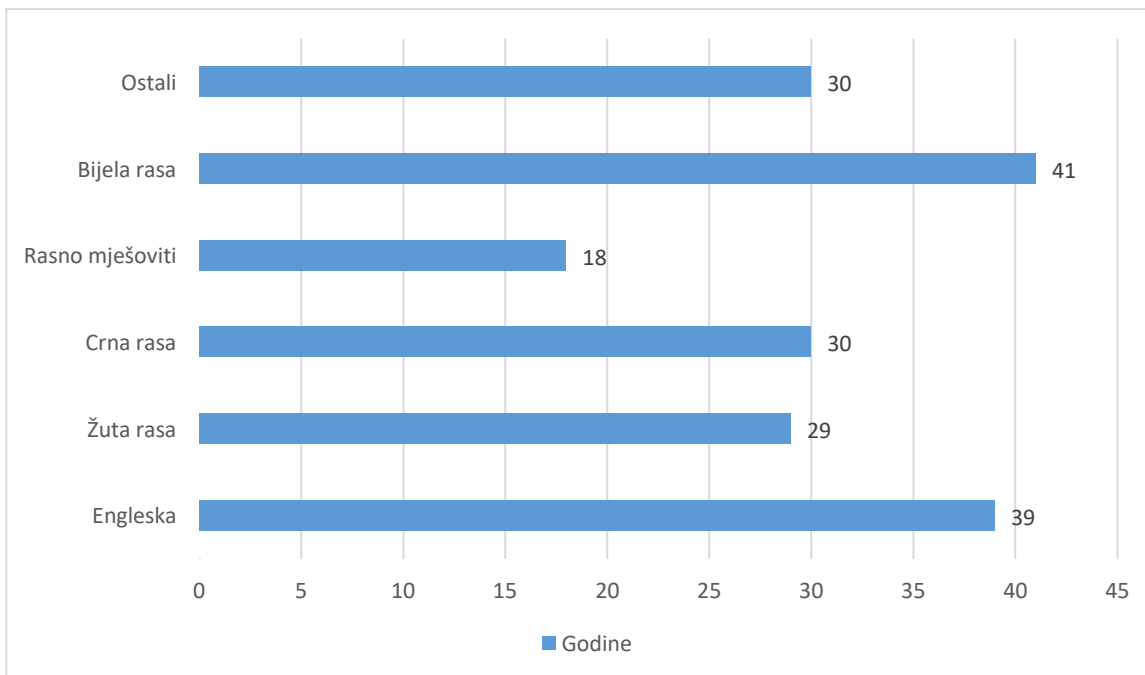
Koeficijent feminiteta za cijelo područje Engleske iznosi 103,35 te je sličnih vrijednosti za sve regije, dok specifični koeficijent feminiteta za skupine žena od 20 do 39 godina iznosi 100,02 što znači da je podjednak broj muškaraca i žena u tim dobnim skupinama. Na razini regija vrijednosti su slične, a izdvaja se South West s 98,58 žena na 100 muškaraca dok su ostale vrijednosti unutar 99 i 101 žena na 100 muškaraca (tab. 9).

8.1.2. Sastav stanovništva prema dobi

Zbog svojih društvenih i gospodarskih implikacija, sastav stanovništva prema dobi jedan je od najvažnijih pokazatelja potencijalne živosti i biodinamike stanovništva nekog područja. Kao i na sastav stanovništva prema spolu, na sastav prema dobi utječu prirodno kretanje, migracije i ostali vanjski čimbenici poput ratova, epidemija, prirodnih katastrofa, itd. (Nejašmić, 2005).

Godine 2011. udio stanovništva s 60 i više godina iznosio je 22,3 % na razini čitave Engleske, s maksimumom od 26,4 % u regiji South West, a minimumom u regiji Londona sa 15,3 %. Ostale regije imaju vrijednosti oko 23 %. Udio mladog stanovništva (0-19 godina) veći je do udjela starog stanovništva te iznosi 24 % na razini Engleske, s maksimumom u regiji West Midlands sa 24,8 %, a minimumom također u regiji South West. Udio zrelog stanovništva (20 – 59 godina) na razini Engleske iznosio je 53,7 %, a maksimum je u regiji Londona s čak 60,2 %. Ostale regije imaju vrijednosti u rasponu od 51 do 54 posto. Za primijetiti je kako su u regiji Londona visoki postoci mladog i zrelog stanovništva, što sugerira na također visoku stopu imigracije mlađeg i zrelog stanovništva. Indeks starosti na nacionalnoj razini iznosi 93,1 te na regionalnoj razini varira od maksimalnih 117 u regiji South West, dok su ostale regije osim regije Londona u rasponu od 90 do 100. Regija

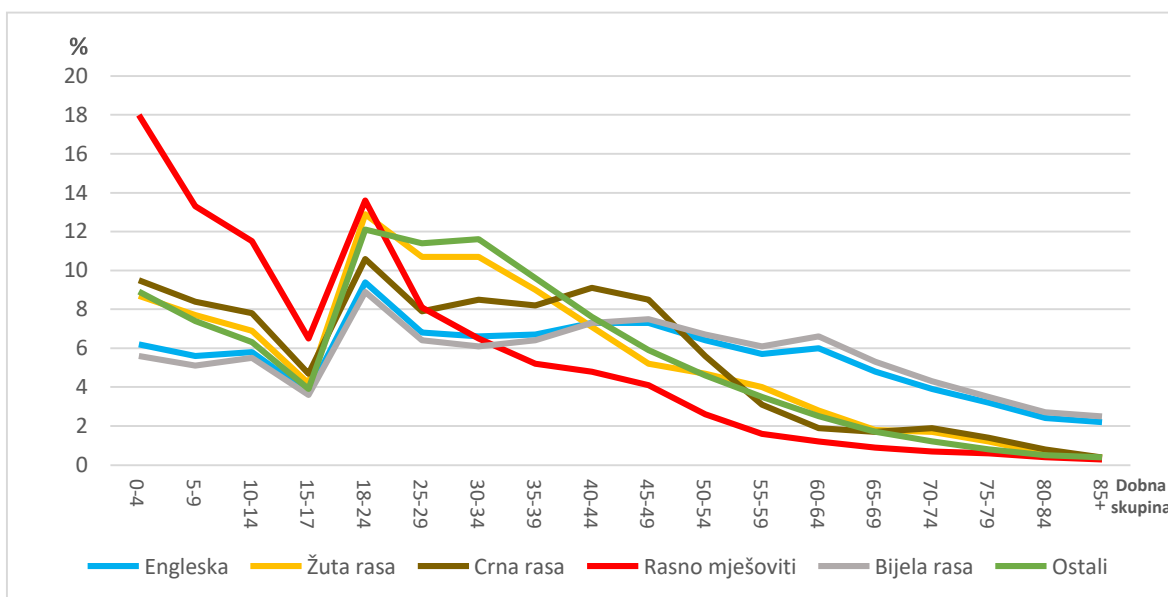
Londona ima vrijednost 62,2, što ukazuje na izrazito nisku razinu starijih stanovnika u usporedbi s ostatkom Engleske. Prosječna dob stanovništva Engleske iznosi 39,3 godine s prosjekom svih regija u rasponu od 39 do 40, a regije Londona sa skoro 4 godine nižom (35,6) (tab. 9).

Sl. 20. Prosječna dob po rasnim kategorijama Engleske 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2011b

Analizom prosječne dobi prema rasama Engleske primjećuje se da je najmanja prosječna dob kod stanovnika pod kategorijom „Rasno mješoviti“ sa samo 18 godina. Kategorije „Crna rasa“, „Žuta rasa“ i „Ostali“ imaju prosječnu dob oko 30 godina, dok najveću prosječnu dob, ujedno i jedina rasna kategorija koja ima prosječnu dob iznad prosjeka Engleske (39) jest „Bijela rasa“ s 41 godinom (sl. 20). Prema tim podacima može se zaključiti kako je bjelačko stanovništvo u Engleskoj starije prosječne dobi od ostalog stanovništva.

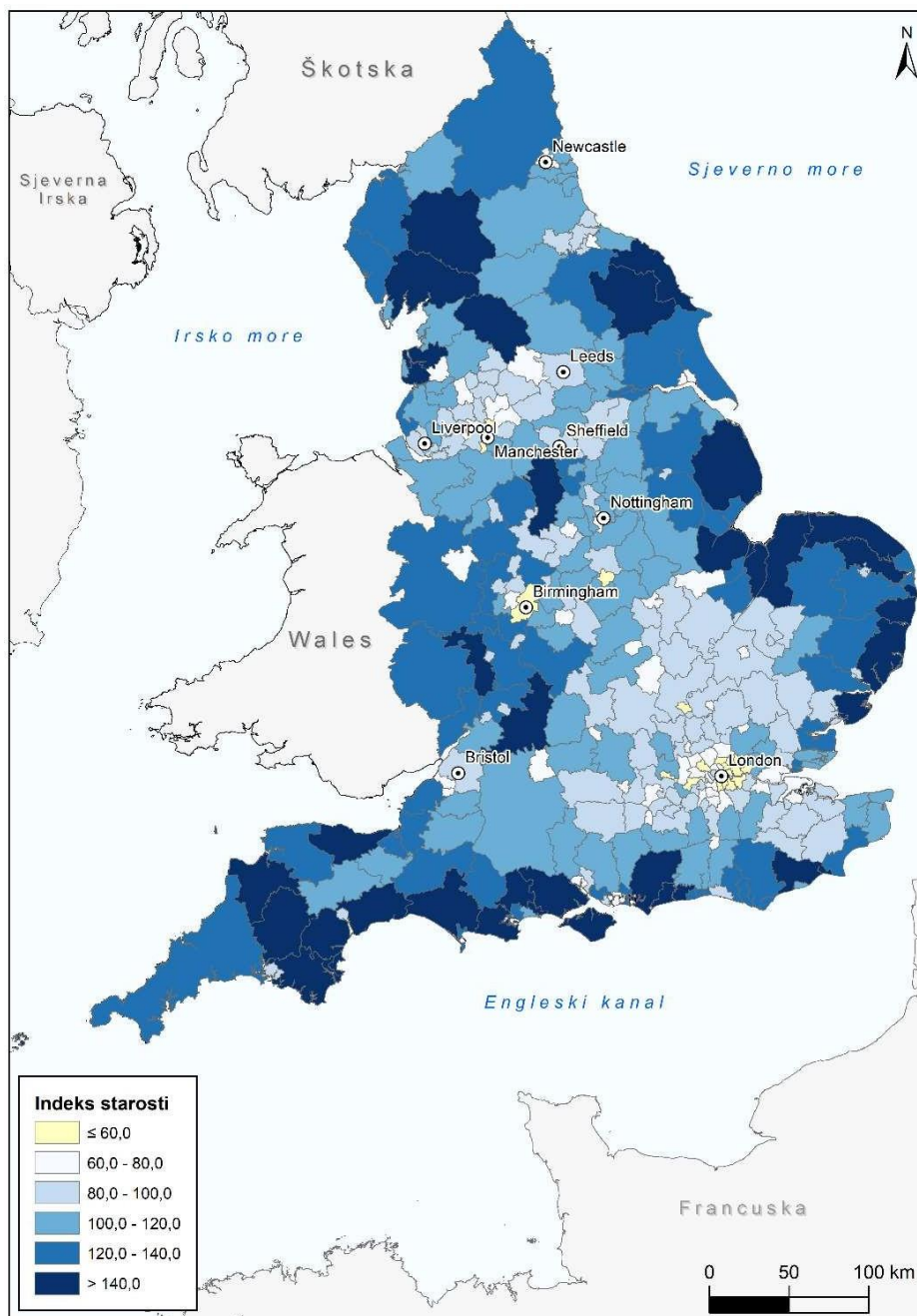
Sl. 21. Udio stanovnika Engleske prema rasi po petogodišnjim dobnim skupinama 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2011b

Preko 60 % stanovništva unutar rasne kategorije „Rasno mješoviti“ ima manje od 25 godina, dok na razini cijele Engleske to iznosi 31 %, a „Bijela rasa“ ima 28 %. 43,2 % ljudi iz rasne kategorije „Žuta rasa“ i 44,7 % ljudi iz „Ostali“ bilo je u dobi od 20 do 39 godina - to je najveći postotak u ovom dobnom rasponu od svih rasnih kategorija. U dobi od 60 i više godine najveći postotak ima rasna kategorija „Bijela rasa“ s čak 25 % stanovništva unutar te rasne kategorije starijih od 60 godina, dok najniži postotak imaju „Rasno mješoviti“ (4,1 %). Više od polovice (52,8 %) ljudi iz rasne kategorije „Crna rasa“ bilo je u dobi između 18 i 49 godina, a nešto manje od jedne trećine (30,4%) bilo je mlađe od 18 godina (sl. 21).

Prostorno gledajući, najniži indeks starosti imaju širi London (četvrt Newham – 33,8) te gradovi Birmingham (59,5) i Manchester (50,5). Opaža se da je indeks starosti niži u velikim gradovima i okolici, dok se povećava s udaljenošću od njih. Najveći indeks starosti primjećuje se na jugozapadu Engleske gdje se nalazi distrikt Somerset s indeksom starosti od čak 210,6. Također, koncentracija distrikt s visokim indeksom starosti nalazi se i sjeveroistočno do Londona u regiji East te na granici s Walesom i sjevernim regijama North East i North West (sl. 22).

Sl. 22. Indeks starosti stanovništva Engleske po distriktima (Local Authority District – LAD) 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2011a

8.2. Društveno-gospodarski sastav

8.2.1. Sastav stanovništva prema ekonomskoj aktivnosti

Tab. 10. Stanovništvo Engleske i regija prema ekonomskoj aktivnosti 2011. godine

	Aktivno			Ekonomski neaktivno
	Ukupno (%)	Zaposleno (%)	Nezaposleno (%)	Ukupno (%)
Engleska	63,6	92,6	7,4	36,4
East	64,5	93,8	6,2	35,5
East Midlands	62,9	92,9	7,1	37,1
London	67,3	91,2	8,8	32,7
North East	59,8	90,7	9,3	40,2
North West	61,7	91,9	8,1	38,3
South East	65,1	94,3	5,7	34,9
South West	62,6	94,5	5,5	37,4
West Midlands	62,0	91,3	8,7	38,0
Yorkshire and The Humber	62,1	91,7	8,3	37,9

Izvor: Office for National Statistics, 2011c

Stopa aktivnosti Engleske 2011. godine iznosila je 63,6 % s maksimumom u regiji Londona sa 67,3 %, a minimumom u regiji North East sa 59,8 %. Stopa nezaposlenosti iznosila je 7,4 % u Engleskoj, što je ispod prosjeka Europske unije za tu godinu gdje je iznosila 9,8 %. Usporedbe radi, najniže stope nezaposlenosti te godine imali su Austrija sa 4 % te Luksemburg i Nizozemska sa 4,9 %, dok su najviše imali Španjolska sa 22,9 % i Grčka sa 18,8 % (European Commission, 2012). Regionalno najveću stopu nezaposlenosti imala je regija North East (9,3 %), dok je najnižu stopu imala regija South West sa samo 5,5 % nezaposlenosti. Postotak ekonomski neaktivnog stanovništva, pod koje pripadaju umirovljenici, studenti, uzdržavani i dugo bolesni ili s invalidnošću, iznosio je 36,4 % za Englesku s maksimumom od 40,2 % u regiji North East i minimumom 32,7 % u regiji Londona.

Tab. 11. Ekonomska aktivnost po rasnim kategorijama Engleske 2011. godine

	Aktivno			Ekonomski neaktivno
	Ukupno (%)	Zaposleno (%)	Nezaposleno (%)	Ukupno (%)
Engleska (ukupno)	63,6	92,6	7,4	36,4
Bijela rasa	63,5	93,5	6,6	36,5
Rasno mješoviti	67,5	85,1	14,9	32,5
Žuta rasa	62,6	89,3	10,7	37,4
Crna rasa	68,6	82,8	17,2	31,4
Ostali	58,7	86,2	13,9	41,3

Izvor: Office for National Statistics, 2011d

Promatrajući tab. 11 primjećuju se veće stope nezaposlenosti kod svih rasnih kategorija osim kod „Bijela rasa“ čija je stopa nezaposlenosti manja od prosjeka Engleske (6,6 %). Najveća stopa nezaposlenosti prisutna je kod rasne kategorije „Crna rasa“ te iznosi 17,2 % što je čak 2,5 puta više od prosjeka Engleske. Rasno mješoviti imaju stopu nezaposlenosti 14,9 %, „Ostali“ 13,9 % dok „Žuta rasa“ ima 10,7 %. Za zaključiti je da je stopa nezaposlenosti kod ostalih rasnih kategorija osim „Bijela rasa“ dosta viša od prosjeka Engleske.

8.3. Kulturno-antropološki sastav

Kulturno-antropološkim sastavom smatra se sastav prema rasi, narodnosti, vjeri, jeziku i ostalim obilježjima (Nejašmić, 2005). Područje Engleske iznimno je heterogeno te će pobliže biti analizirane strukture po rasi i zemlji rođenja.

8.3.1. Rasa

U Engleskoj je stanovništvo grupirano u 5 rasnih kategorija (Ethnicity and National Identity in England and Wales, 2012):

- 1) Bijela rasa (Englezi, Velšani, Škoti, Sjeverni Irci, Britanci), Irci, Romi ili Irski Putnici, ostali)
- 2) Rasno mješoviti
- 3) Žuta rasa (Indijci, Pakistanci, Bangladešani, Kinezi, ostali)
- 4) Crna rasa (Afrikanci, Karibijci, ostali)

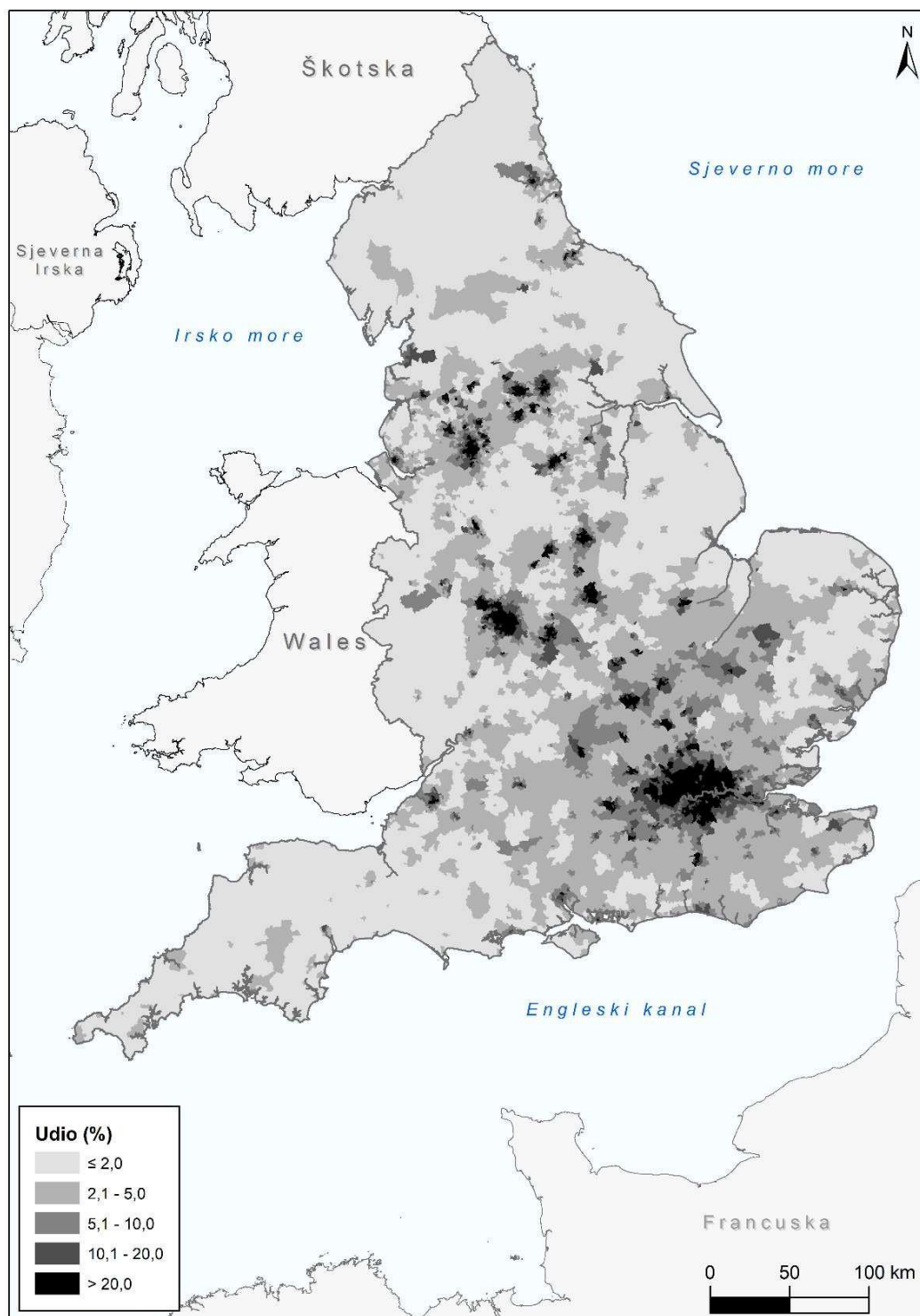
5) Ostali (Arapi, Polinežani, ostali)

Najveći udio čine Bijelci sa 85,4 % dok su na drugom mjestu pripadnici žute rase sa 7,8 %. Ostale rasne kategorije čine manje od 5 %, tj. pripadnici crne rase sa 3,5 %, rasno mješoviti sa 2,3 % i ostali sa svega 1% (tab. 12).

Tab.12. Postotak stanovništva po rasnim kategorijama

Rase	Postotak (%)	Postotak (%)
Bijela rasa (ukupno)	85,4	
Englezi, Velšani. Škoti, Sjeverni Irci, Britanci		79,8
Irci)		1,0
Romi ili Irski Putnici		0,1
Ostali		4,6
Rasno mješoviti (ukupno)	2,3	
Rasno mješoviti (Bijeli i Karibijci)		0,8
Rasno mješoviti (Bijeli i crna rasa)		0,3
Rasno mješoviti (Bijeli i žuta rasa)		0,6
Rasno mješoviti (ostali)		0,5
Žuta rasa (ukupno)	7,8	
Indijci		2,6
Pakistanci		2,1
Bangladešani		0,8
Kinezi		0,7
Ostali		1,6
Crna rasa (ukupno)	3,5	
Afrikanci		1,8
Karibijci		1,1
Ostali		0,5
Ostali (ukupno)	1,0	
Arapi		0,4
Ostali		0,6

Izvor: Office for National Statistics, 2011b

Sl. 23. Udio stanovništva koje ne pripada rasnoj kategoriji „Bijela rasa“

Izvor: Office for National Statistics, 2011b

Promatrajuću kartu sa sl. 23 evidentno je da je najveći broj stanovništva koje ne pripada rasnoj kategoriji „Bijela rasa“ koncentriran u područjima velikih gradova i njihovoj okolini. Najveća koncentracija tih etničkih skupinama je u području Londona, s maksimumom u

čtvrti Newham gdje 71 % stanovništva ne pripada etničkoj skupini „Bijelci“. Gradovi s najvećim udjelom ne-bjelačkog stanovništva su Leicester sa 49,5 % i Birmingham sa 42,1 %. S druge strane, najveći udio bjelačkog stanovništva nalazi se na jugozapadu u regiji South West te na sjeverozapadu.

8.3.2. Zemlja rođenja

Analizirajući statističke podatke o zemlji rođenja doseljenika odredit će se iz kojih su područja ljudi dolazili te će se prostornim analizama utvrditi dolazi li do grupiranja u prostoru ljudi iz istih zemalja rođenja.

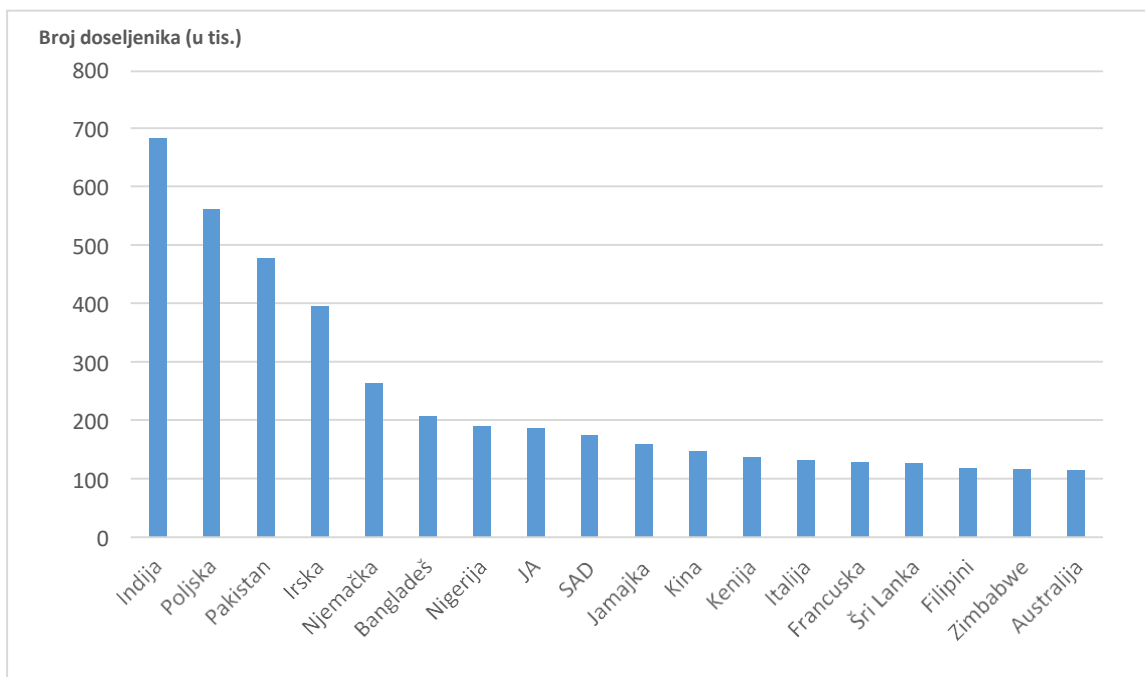
Tab. 13. Regija rođenja stanovništva u Engleskoj 2011. godine

Regija rođenja	Broj	Udio (%)
Ujedinjeno Kraljevstvo	45 675 317	86,2
Europa	2 675 003	5,1
Afrika	1 290 611	2,4
Azija i Bliski Istok	2 529 137	4,8
Sjeverna, Srednja i Južna Amerika	663 091	1,3
Oceanija	179 200	0,3

Izvor: Office for National Statistics, 2011e

Prema tab. 13 može se iščitati da je preko 85 % stanovnika Engleske rođeno na teritoriju UK-a, dok ih je oko 5 % rođeno u drugim državama Europe te Azije i Bliskog Istoka. Nadalje, oko 2,5 % stanovnika dolazi iz Afrike, dok je 1,3 % iz država Sjeverne, Srednje i Južne Amerike. Oko 180 000 ili 0,34 % stanovnika rođeno je u Oceaniji.

Gledajući po državama, najveći broj stanovnika Engleske rođen je u Indiji (oko 680 000 ljudi), Poljskoj (561 098), Pakistanu (476 684) i Irskoj (oko 400 000). Gledano po kontinentima, najviše stanovnika iz Europe dolazi iz Poljske, Irske i Njemačke (262 356), iz Afrike ih je najviše iz Nigerije (188 690) i Republike Južne Afrike (186 355). Iz Indije, Pakistana i Bangladeša (206 331) te iz Sjedinjenih Američkih Država (173 470) su stanovnici rođeni u Aziji i Sjevernoj Americi. Rođenih u Australiji je malo više od 100 000 (113 592) (sl. 24).

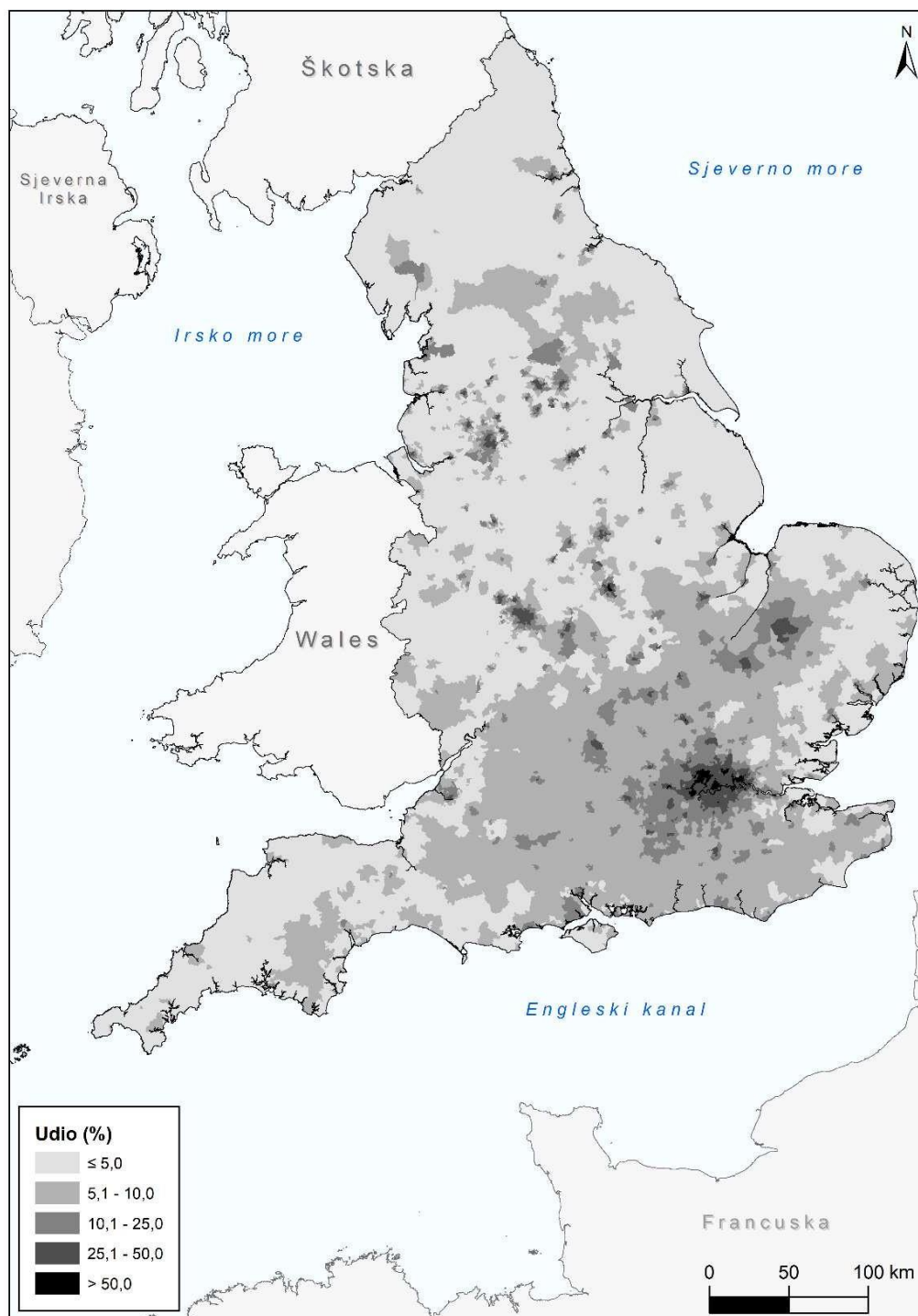

Sl. 24. Broj stanovnika prema državi rođenja u Engleskoj 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2011e

Najveća koncentracija stanovništva rođenih izvan UK-a nalazi se upravo u metropolitanskim središtima poput Londona, Birminghama i Manchestera i u okolicama velikih gradova, dok je u ruralnim i ostalim urbanim područjima ta koncentracija ispod 5 % (sl. 25).

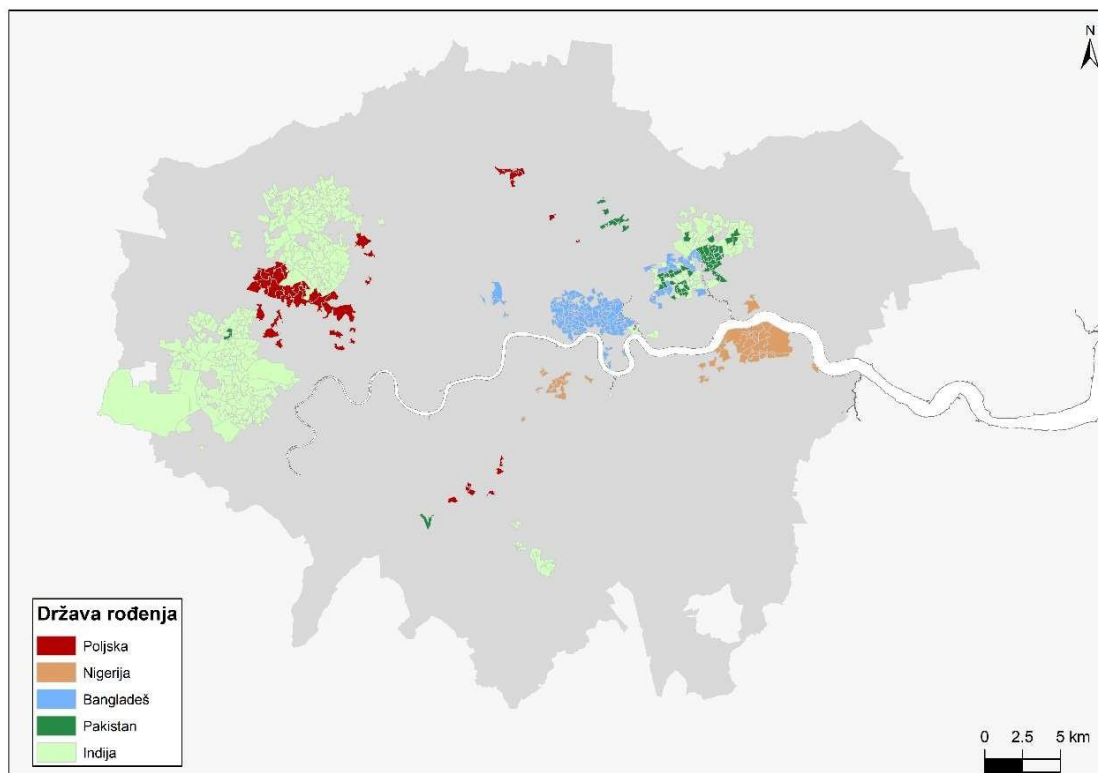
Analizom razmještaja najmnogobrojnijih zajednica stanovnika rođenih izvan Engleske (sl. 26 i 27) vidljivo je kako se stanovništvo grupira po zajednicama istih nacionalnosti, tj. država rođenja. Na primjeru Londona može se izdvojiti grupiranje indijske zajednice na zapadu grada te na istoku na području gdje također obitavaju i Pakistanci te Bangladešani. Poljaci su grupirani na zapadu između dvije indijske zajednice, dok su Bangladešani koncentrirani u središnjem dijelu grada sjeverno od rijeke Temze. Za kraj, zajednica Nigerijaca koncentrirana je na istoku grada, ali južno do rijeke Temze. U Birminghamu prevladavaju dvije zajednice, Indijci i Pakistanci. Indijci su grupirani na sjeverozapadu grada, dok su Pakistanci u središnjem i zapadnom dijelu. Za zaključiti je da se razne etničke i nacionalne grupe koncentriraju na različitim područjima gradova te da nema previše „miješanja zajednica“ osim na primjeru Londona gdje se u središnjem dijelu nalaze zajednice Pakistanaca, Indijaca i Bangladešana.

Sl. 25. Udio stanovnika koji su rođeni izvan Engleske 2011. godine

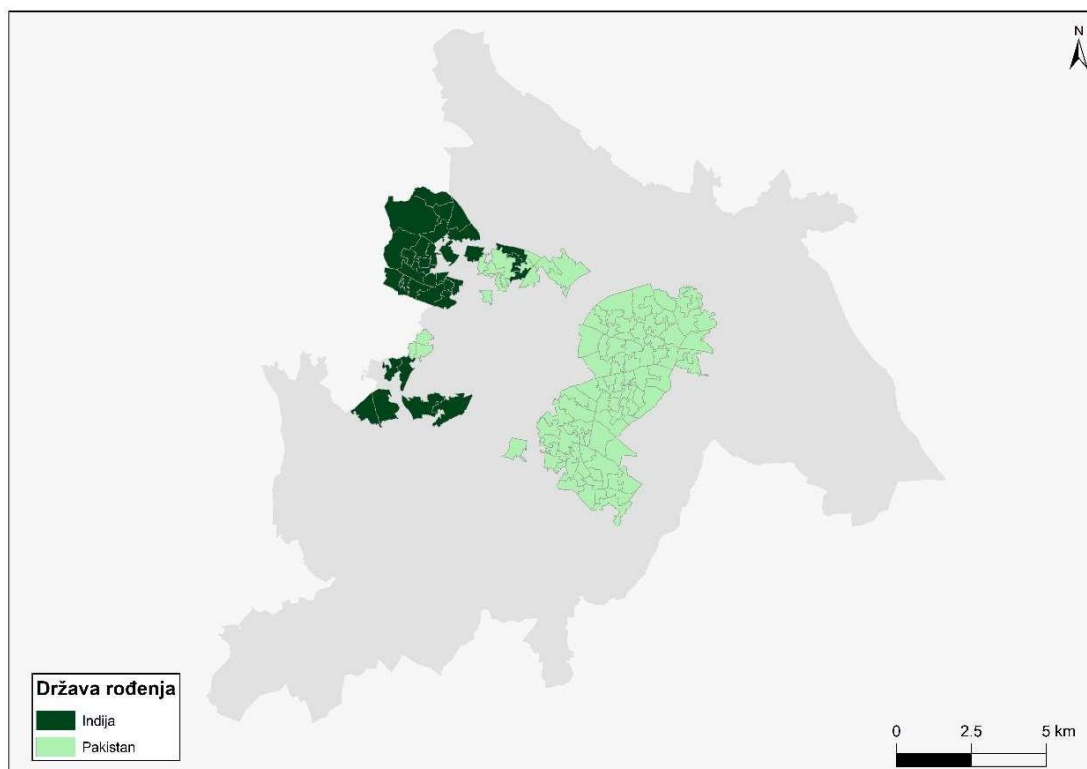
Izvor: Office for National Statistics, 2011e

Sl. 26. Razmještaj stanovnika Londona prema državi rođenja 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2011e

Sl. 27. Razmještaj stanovnika Birminghama prema državi rođenja 2011. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2011e

9. Projekcija kretanja stanovništva

Kao otočna zemlja s limitiranim prostorom za širenje i prirodnim resursima, Ujedinjeno Kraljevstvo i Engleska u budućnosti će imati veliki pritisak i izazov s rastom stanovništva.

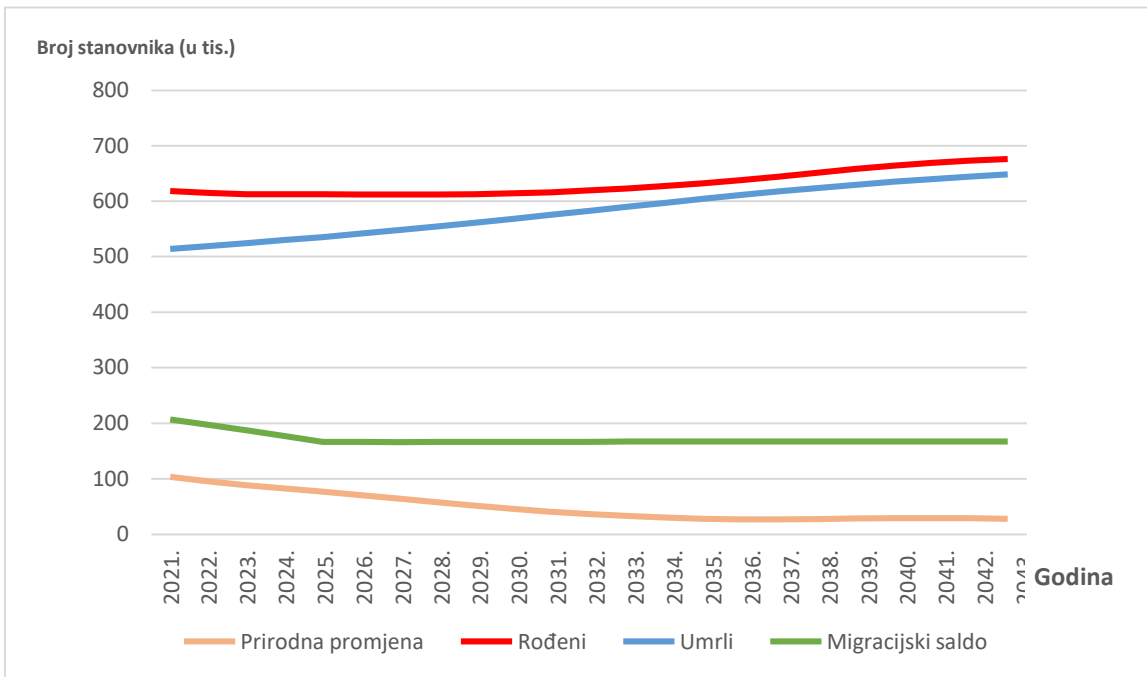
Tab. 14. Projekcija kretanja broja stanovnika država UK-a (u milijunima stanovnika)

Godina	UK	Engleska	Wales	Škotska	Sjeverna Irska
2018.	66,4	56,0	3,1	5,4	1,9
2023.	68,1	57,6	3,2	5,5	1,9
2028.	69,4	58,8	3,2	5,5	2,0
2033.	70,5	59,8	3,2	5,6	2,0
2038.	71,4	60,8	3,2	5,6	2,0
2043.	72,4	61,7	3,3	5,6	2,0

Izvor: Office for National Statistics, 2021f

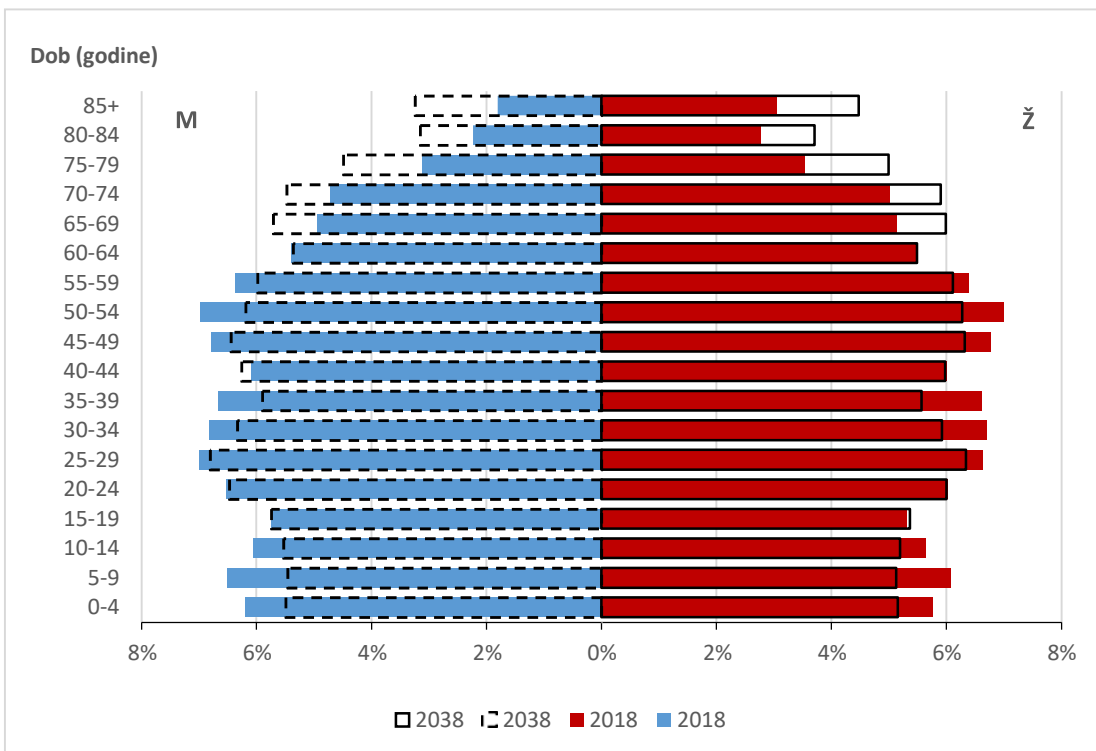
Ukupni predviđeni rast stanovništva UK-a u periodu između 2018. i 2028. godine iznosi 3 milijuna ili 4,5 % što predstavlja prosječnu godišnju stopu rasta od 0,4 %. Predviđa se da će englesko stanovništvo rasti brže od ostalih britanskih država: 5,0 % između sredine 2018. i sredine 2028. u usporedbi s 3,7 % u Sjevernoj Irskoj, 2,7 % u Walesu i 1,8 % u Škotskoj. Tijekom 25 godina između 2018. i 2043. godine predviđa se da će Engleska imati najveći porast stanovništva od 10,3 %. Predviđeno povećanje u istom razdoblju za Sjevernu Irsku je 5,7 %, za Wales 3,7 %, a za Škotsku 2,5 % (tab. 14.).

Prema projekcijama broj rođenih će biti u blagome padu sve do 2030. godine kada se očekuje rast, dok će broj umrlih biti u konstantnome rastu sve do kraja predviđenog perioda što znači da će prirodna promjena još uvijek biti pozitivna, ali sam sve manjim iznosom. Migracijski saldo će se do 2025. godine smanjivati nakon čega će biti u balansu dokraja predviđenog perioda. Tijekom punog 22-godišnjeg razdoblja između 2021. i 2043. godine predviđa se da će udio rasta koji proizlazi iz prirodne promjene biti manji, a da će iz migracijskog salda biti veći (sl. 28).

Sl. 28. Predviđena prirodna promjena, rođeni, umrli i migracijski saldo u razdoblju 2021. – 2043. godine

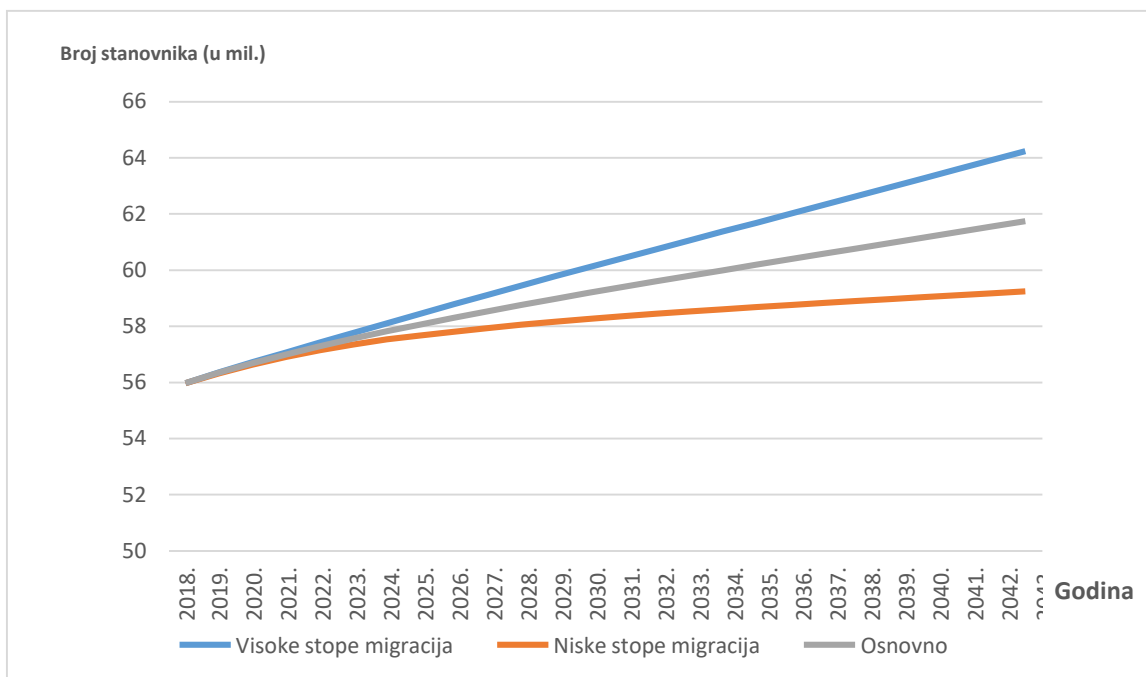
Izvor: Office for National Statistics, 2021f

Sl. 29. Projicirana dobno-spolna struktura za Englesku 2018. i 2038. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021f

Analizom dobno-spolne strukture Engleske primjećuje se smanjenje udjela broja stanovnika u mladim (0 – 19 godina) i zrelim (20 – 64 godina) dobnim skupinama dok će se 2038. godine povećati broj stanovnika u starijim dobnim skupinama (preko 65 godina). Tip dobno-spolne strukture je stacionarni gdje prevladava zrelo stanovništvo, a udio starog stanovništva se povećava (Nejašmić, 2005).

Sl. 30. Projekcija stanovništva prema tri varijante, Engleska, 2018. – 2043. godine

Izvor: Office for National Statistics, 2021f

Prema tri varijante projekcije stanovništva (sl. 30), migracije će imati veliku ulogu u rastu stanovništva Engleske u budućnosti. Prema varijanti visoke stope migracije, 2030. godine Engleska će imati 60,1 milijuna stanovnika (prema niskoj stopi migracija 58,2 milijuna, a prema osnovnim projekcijama 59,2 milijuna), dok će 2043. godine imati 64,2 milijuna (prema niskoj stopi migracija 59,3 milijuna, a prema osnovnim projekcijama 61,7 milijuna).

10. Zaključak

Demografskom analizom potvrđuje se veliki utjecaj migracija u prošlosti, sadašnjosti, ali i budućnosti na populacijski razvoj istraživanog prostora. Povijest ovog prostora prožeta je migracijama od prapovijesti do suvremenog razdoblja. Činjenica je to koja čini ovo područje iznimno etnički, nacionalno i religijski raznovrsnim. Istraživani prostor bilježi porast broja stanovnika, ali u budućnosti će uvelike ovisiti o pozitivnoj migracijskoj bilanci, dok sama prirodna promjena neće uvelike doprinosti rastu broja stanovnika. Prostorni razmještaj stanovništva Engleske s većinom stanovništva koncentriranih u nekolicini urbanih središta odredio je i razmještaj zajednica raznih etničkih i nacionalnih skupina.

Na kraju rada preostaje osvrnuti se na polazne hipoteze, koje su sve potvrđene.

H1 Iako su migracije u prošlosti više utjecaja imale na etničku i kulturološku strukturu Engleske, u modernom razdoblju i u budućnosti biti će od velikog demografskog značaja na populacijski razvoj i na ukupan rast stanovništva Engleske. Prema projekcijama, prirodni prirast će se smanjivati, dok će u tom kontekstu imigracija imati ključnu ulogu kao resurs demografskog, ali i gospodarskog rasta i razvoja u budućnosti.

H2 Jedna od posljedica dugotrajnih povijesnih migracija je raznolika etnička, nacionalna i religijska struktura ovog prostora. Tako u Engleskoj postoji 18 raznih etničkih skupina i preko 15 % stanovništva koje nije rođeno u Engleskoj.

H3 Gradovi su prostori raznolikih etničkih i nacionalnih zajednica te upravo na područjima velikih gradova poput Londona i Birminghama su najbrojnije zajednice drugih etničkih skupina. Na primjeru Londona i Birminghama potvrđena su grupiranja etničkih zajednica na različitim dijelovima gradova. U Londonu su potvrđena i kartirana područja obitavanja Indijaca, Pakistanaca, Bangladešana, Nigerijaca i Poljaka na različitim stranama grada, dok su u Birminghamu kartirana područja gdje živi Indijci i Pakistanci, opet na raznim stranama grada.

H4 Prema projekcijama stanovništva imigracija će biti bitan faktor ukupnog rasta stanovništva te će pozitivni migracijski saldo nadmašivati prirodni prirast stanovništva. Iako, zbog vanjskih utjecaja poput ratova ili prirodnih katastrofa, migracijska kretanja su često nepredvidiva te intenzitet imigracije u tom slučaju u budućnosti mogu biti još i jača.

Literatura

1. Burrell, K., 2002: Migrant memories, migrant lives: Polish national identity in Leicester since 1945, *Leicestershire Archaeological and Historical Society* 76, 59-77.
2. Clark, K., Drinkwater, S., Robinson, C., 2016: *Migration, Economic Crisis and Adjustment in the UK*, IZA, Bonn.
3. Coleman, D., 1995: International Migration: Demographic and Socioeconomic Consequences in the United Kingdom and Europe, *International Migration Review* 29 (1), 155–206.
4. Coleman, D., 2010: Projections of the Ethnic Minority Populations of the United Kingdom 2006-2056, *Population and Development Review* 36(3), 441–486.
5. Coleman, D., Salt, J., 1992: *The British Population: Patterns, Trends and Processes*, Oxford University Press, Oxford.
6. Đurman, P., 2015: Javna uprava i politički sustav Ujedinjenog Kraljevstva: između tradicije i reformi, *Hrvatska i komparativna javna uprava : časopis za teoriju i praksu javne uprave* 15(1), 69-102.
7. Ediev, D., Coleman, D., Scherbov, S., 2014: New Measures of Population Reproduction for an Era of High Migration, *Popul. Space Place* 20, 622– 645.
8. Finney, N., Simpson, L., 2009: *Sleepwalking to segregation?: Challenging myths about race and migration*, Bristol University Press, Bristol.
9. Fryer, P., 2010: *Staying Power: The History of Black People in Britain*, Pluto Press, London.
10. Gainer, B., 1972: *The Alien Invasion: The Origins of the Aliens Act of 1905*, Heinemann Educational Publishers, Portsmouth.
11. Green, A., Owen, D., Adam, D., 2008: A resource guide on local migration statistics, IER, Warwick.
12. Henson, D., 2006: *The Origins of the Anglo-Saxons*, Anglo-Saxon Books, Ely.
13. Hinde, A., 2003: *England's population: a history since the Domesday survey*, Hodder Arnold, London.
14. Hodgson, L., 2017: *Britain's Demographic Challenge: The implications of the UK's rapidly increasing population*, Civitas, Essex.

15. Holmes, C., 2016: *Immigrants and Minorities in British Society*, Routledge, London.
16. Hosking, T., 1984: *Black People in Britain 1650-1850*, Nelson Thornes, Cheltenham.
17. Jefferies, J., 2005: The UK population: past, present and future, u: Chappell, R.: *Focus on People and Migration*, Palgrave Macmillan, London, 1-17.
18. Lomax, N., Wohland, P., Rees, P., Norman, P., 2020: The impacts of international migration on the UK's ethnic populations, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46 (1), 177–199.
19. Miles, D., 2005: *The tribes of Britain*, Phoenix, London.
20. Nejašmić, I. 2005: *Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb.
21. Nejašmić, I., Toskić, A., 2000: Razmještaj stanovništva u Republici Hrvatskoj – dio općih demografskih i društveno-gospodarskih procesa, *GeoAdria* 5, 93-104.
22. Penn R., 2000: British Population and Society in 2025: Some Conjectures, *Sociology* 34 (1), 5–18.
23. Roberts, C., Roberts, F.D., Bisson, D., 2014: *A History of England, Volume 1: Prehistory to 1714 (6th ed.)*. Routledge, London.
24. Shotter, D., 2005: *Roman Britain*, Routledge, London.
25. Simpson, L., 2004: Statistics of Racial Segregation: Measures, Evidence and Policy. *Urban Studies* 41(3), 661 – 681.
26. Sturgis, P., Brunton-Smith, I., Kuha, J., Jackson, J., 2014: Ethnic diversity, segregation and the social cohesion of neighbourhoods in London, *Ethnic and Racial Studies* 37 (8), 1286 – 1309.
27. Šterc, S., 2015: *Geografski i demogeografski identitet*, PMF Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
28. Visram, R., 2002: *Asians In Britain: 400 Years of History*, Pluto Press, London.
29. Walvin, J., 1984: *Passage to Britain: Immigration in British History And Politics*, Penguin, London.
30. Wertheimer-Baletić, A., 1999: *Stanovništvo i razvoj*, Mate, Zagreb.
31. Wertheimer-Baletić, A., 2017: *Predmet demografije - povezanost s drugim društvenim napose ekonomskim znanostima*, u: Demografska teorija, razvoj stanovništva Hrvatske i populacijska politika (izbor radova), Meridijani, Samobor.

32. Živić, D., 1995: Promjene u dinamici stanovništva Istočne Hrvatske 1948- 1991, *Geografski glasnik* 57, 71-92.
33. Živić, D., 2003: Demografske odrednice i posljedice starenja stanovništva Hrvatske, *Revija za socijalnu politiku* 10 (3-4), 307-319.

Izvori

1. A History of Migration, n.d.: Geographical Association,
<https://www.geography.org.uk/a-history-of-migration> (1.9.2021.)
2. Census Geography, n.d.:
<https://www.ons.gov.uk/methodology/geography/ukgeographies/censusgeography>
(1.9.2021.)
3. Centre for Towns, 2019: Our Towns, <https://www.centrefortowns.org/our-towns>
(1.9.2021.)
4. Ethnicity and National Identity in England and Wales, 2012: Office for National Statistics,
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/ethnicity/articles/ethnicityandnationalidentityinenglandandwales/2012-12-11> (1.9.2021.)
5. European Commission, 2012:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STAT_12_5 (1.9.2021)
6. Migration and Identity, n.d.: The University of Sheffield,
<https://www.sheffield.ac.uk/history/research/themes/migration-identity> (1.9.2021.)
7. Office for National Statistics, 2011a: Usual resident population,
<https://www.nomisweb.co.uk/census/2011/ks101ew> (1.9.2021.)
8. Office for National Statistics, 2011b: Ethnic group by sex by age,
<https://www.nomisweb.co.uk/census/2011/dc2101ew> (1.9.2021.)
9. Office for National Statistics, 2011c: Economic Activity by sex by age,
<https://www.nomisweb.co.uk/census/2011/dc6107ew> (1.9.2021.)
10. Office for National Statistics, 2011d: Economic activity by ethnic group by sex by age,
<https://www.nomisweb.co.uk/census/2011/dc6201ew> (1.9.2021.)
11. Office for National Statistics, 2011e: Country of birth by sex by age,
<https://www.nomisweb.co.uk/census/2011/dc2103ew> (1.9.2021.)
12. Office for National Statistics, 2016: 2011 rural/urban classification,
<https://www.ons.gov.uk/methodology/geography/geographicalproducts/ruralurbanclassifications/2011ruralurbanclassification> (1.9.2020.)
13. Office for National Statistics, 2018: Countries (December 2011) Boundaries EW BFC,
<https://geoportal.statistics.gov.uk/datasets/ons::countries-december-2011-boundaries-ew-bfc> (1.9.2021.)

14. Office for National Statistics, 2020a: Regions (December 2019) Boundaries EN BFC, <https://geoportal.statistics.gov.uk/datasets/ons::regions-december-2019-boundaries-en-bfc> (1.9.2020.)
15. Office for National Statistics, 2020b: Counties and Unitary Authorities Boundaries EW BFC, <https://geoportal.statistics.gov.uk/datasets/ons::counties-and-unitary-authorities-april-2019-boundaries-ew-bfc> (1.9.2020.)
16. Office for National Statistics, 2020c: Population estimates for the UK, England and Wales, Scotland and Northern Ireland: mid-2020, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/bulletins/annualmidyearpopulationestimates/mid2020> (1.9.2020.)
17. Office for National Statistics, 2021a: Population estimates time series dataset, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/populationestimatestimeseriesdataset> (1.9.2021.)
18. Office for National Statistics, 2021b: Estimates of the population for the UK, England and Wales, Scotland and Northern Ireland, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/populationestimatesforukenglandandwalesscotlandandnorthernireland> (1.9.2021.)
19. Office for National Statistics, 2021c: Births, deaths and natural change by UK country, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/birthsdeathsandnaturalchangebyukcountry> (1.9.2021.)
20. Office for National Statistics, 2021d: Births, deaths and marriages, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages> (1.9.2021.)
21. Office for National Statistics, 2021e: International migration, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration> (1.9.2021.)
22. Office for National Statistics, 2021f: Population projections, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationprojections> (1.9.2021.)
23. The History of Immigration to the UK, 2014: Migration Watch UK, <https://www.migrationwatchuk.org/key-topics/history-of-immigration> (1.9.2021.)

24. The National Archives, n.d.:

<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20080909013512/http://www.number10.gov.uk/Page823> (1.9.2021.)

25. World Bank, 2018: Population Density,

https://data.worldbank.org/indicator/EN.POP.DNST?locations=Z7&most_recent_value_desc=true (1.9.2021.)

PRILOZI

Popis grafičkih priloga

- Sl. 1. Administrativno-teritorijalni ustroj Ujedinjenog Kraljevstva
- Sl. 2a. Administrativna podjela Engleske na regije
- Sl. 2b. Administrativna podjela Engleske na nižoj razini
- Sl. 3. Tipovi naselja u Engleskoj
- Sl. 4. Najveći gradovi u Engleskoj prema broju stanovnika 2019. godine
- Sl. 5. Klasifikacija urbano-ruralnog stanovništva Engleske 2011. godine
- Sl. 6. Gustoća naseljenosti Ujedinjenog Kraljevstva i pojedinih regija Engleske 2020. godine
- Sl. 7. Gustoća naseljenosti Engleske 2019. godine
- Sl. 8. Stopa prosječne godišnje promjene broja stanovnika Engleske i ostalih država UK u razdoblju 1980. – 2020. godine
- Sl. 9. Kretanje ukupnog broja stanovnika engleskih regija u razdoblju 1990. – 2020. godine (indeks na stalnoj bazi)
- Sl. 10. Sastavnice prirodnog kretanja stanovništva Engleske i UK-a u razdoblju 2000. – 2020. godine
- Sl. 11. Prirodno kretanje stanovništva Engleske u razdoblju 2000. – 2020. godine
- Sl. 12. Stopa prirodne promjene po distriktima (LAD) Engleske 2019. godine
- Sl. 13. Ukupan broj doseljenih, odseljenih i migracijski saldo UK-a u periodu 1964. – 2019. godine
- Sl. 14. Udio prirodne promjene i migracijskog salda u ukupnoj promjeni broja stanovnika Engleske u razdoblju 2004. – 2019. godine
- Sl. 15. Stopa migracijskog salda po regijama Engleske u razdoblju 2004. – 2019. godine
- Sl. 16. Stopa migracijskog salda engleskih distrikta (LAD) 2019. godine
- Sl. 17. Broj doseljenika prema državljanstvu u Ujedinjeno Kraljevstvo u razdoblju 1975. – 2019. godine
- Sl. 18. Broj doseljenika prema regiji državljanstva u Englesku u razdoblju 2004. – 2019. godine
- Sl. 19. Regija doseljenika u Englesku u razdoblju 2004. – 2019. godine
- Sl. 20. Prosječna dob po rasnim kategorijama Engleske 2011. godine
- Sl. 21. Udio stanovnika Engleske prema rasi po petogodišnjim dobnim skupinama 2011. godine

- Sl. 22. Indeks starosti stanovništva Engleske po distriktima (Local Authority District – LAD) 2011. godine
- Sl. 23. Udio stanovništva koje ne pripada rasnoj kategoriji „Bijela rasa“
- Sl. 24. Broj stanovnika prema državi rođenja u Engleskoj 2011. godine
- Sl. 25. Udio stanovnika koji su rođeni izvan UK-a 2011. godine
- Sl. 26. Razmještaj stanovnika Londona prema državi rođenja 2011. godine
- Sl. 27. Razmještaj stanovnika Birminghama prema državi rođenja 2011. godine
- Sl. 28. Predviđena prirodna promjena, rođeni, umrli i migracijski saldo u razdoblju 2021. – 2043. godine
- Sl. 29. Projicirana dobno-spolna struktura za Englesku 2018. i 2038. godine
- Sl. 30. Projekcija stanovništva prema tri varijante, Engleska, 2018. – 2043. godine

Popis tablica

Tab. 1. Klasifikacija čestica korištenih u Popisu stanovništva

Tab. 2. Tipovi naselja u Ujedinjenom Kraljevstvu

Tab 3. Broj stanovnika prema klasifikaciji naselja 2019. godine

Tab. 4. Stanovništvo Engleske prema urbanim i ruralnim kategorijama 2019. godine

Tab. 5. Kretanje broja stanovnika Engleske i ostalih država UK u razdoblju 1975. – 2020. godine

Tab. 6. Ukupno kretanje broja stanovnika Engleske 1990. – 2020. godine

Tab. 7. Kretanje broja stanovnika engleskih regija u razdoblju 1990. – 2020. godine

Tab. 8. Prirodno kretanje stanovništva po engleskim regijama 2019. godine

Tab. 9. Pokazatelji sastava stanovništva Engleske i engleskih regija prema spolu i dobi 2011. godine

Tab. 10. Stanovništvo Engleske i regija prema ekonomskoj aktivnosti 2011. godine

Tab. 11. Ekonomska aktivnost po rasnim kategorijama Engleske 2011. godine

Tab.12. Postotak stanovništva po rasnim kategorijama

Tab. 13. Regija rođenja stanovništva u Engleskoj 2011. godine

Tab. 14. Projekcija kretanja broja stanovnika država UK-a (u milijunima stanovnika)

